

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 29.11.1995
KOM(95) 590 endelig udg.

Hvidbog om almen uddannelse og erhvervsuddannelse

UNDERVISE OG LÆRE

PÅ VEJ MOD DET KOGNITIVE SAMFUND

"Man må have mod til at undersøge alt, diskutere alt, endog undervise i alt" - Condorcet

FORORD

Formålet med denne hvidbog er at analysere og stille forslag til aktioner på fællesskabsplan inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelser. Den er en konkretisering af hvidbogen "Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse", hvori man understregede vigtigheden af immaterielle investeringer i Europa, i særdeleshed i uddannelse og forskning. Denne investering i intelligens spiller en væsentlig rolle for beskæftigelse, konkurrenceevne og sammenhørighed i samfundet. Forelæggelsen af denne hvidbog på mødet i Det Europæiske Råd i Madrid nævnes i konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Cannes, og det hedder endvidere i nævnte konklusioner, at **"uddannelses- og lærlingepolitikkerne, som er grundlæggende elementer i bestræbelserne på at forbedre beskæftigelse og konkurrenceevne, skal styrkes, i særdeleshed livslang uddannelse."**

Der skal erindres om, at det i art. 126 i Traktaten for Det Europæiske Fællesskab præciseres, at *"Fællesskabet bidrager til udviklingen af et højt uddannelsesniveau ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne og om nødvendigt at støtte og supplere disses indsats"*, mens det i art. 127 hedder, at *"Fællesskabet iværksætter en erhvervsuddannelsespolitik, der støtter og supplerer medlemsstaternes aktioner"*.

Disse artikler danner rammen for den debat, som Kommissionen med denne hvidbog agter at indlede i 1996, der af Europa-Parlamentet og Rådet er blevet gjort til **Det europæiske år for undervisning og livslang uddannelse**.

Efter en beskrivelse af den forventede indsats og udvikling indeholder hvidbogen en oversigt over de aktioner, der skal udføres af medlemsstaterne, og de støtteaktioner, der med respekt for subsidiaritetsprincippet skal gennemføres på fællesskabsplan. Blandt de støtteaktioner, der iværksættes på europæisk plan fra 1996, sigter de væsentligste initiativer mod at:

- tilskynde til erhvervelse af ny viden;
- tættere forbindelse mellem skole og virksomhed;
- bekæmpe udstødelse;
- sikre beherskelse af tre europæiske sprog;
- sikre lige behandling af fysisk investering og investering i uddannelse.

INDHOLD

INDLEDNING	5
FØRSTE DEL: SITUATIONSBESKRIVELSE	9
I. De tre faktorer, der fungerer som drivkraft	9
A. <i>Informationssamfundet</i>	10
B. <i>Globalisering</i>	11
C. <i>Den videnskabelige og tekniske civilisation</i>	11
II. Et første svar med almen dannelse i centrum	13
A. <i>Forståelse af tingenes betydning</i>	14
B. <i>Kreativitet</i>	15
C. <i>Dømmekraft og beslutsomhed</i>	15
III. Et andet svar: Udvikling af evnen til beskæftigelse og aktivitet	16
A. <i>Hvilke kvalifikationer er nødvendige?</i>	16
B. <i>Hvordan kan den enkelte erhverve kvalifikationer?</i>	17
IV. Fremtidens veje	25
A. <i>Afslutning på principdebatterne</i>	25
B. <i>Det centrale spørgsmål: Mod større fleksibilitet</i>	26
C. <i>Medlemsstaternes nuværende løsninger</i>	27
D. <i>Nye udviklinger</i>	28

ANDEN DEL	OPBYGNING AF DET KOGNITIVE SAMFUND	31
I.	FØRSTE GENERELLE MÅL: "Tilskynde til tilegnelse af ny viden"	35
	A. <i>Anerkendelse af kvalifikationer</i>	35
	B. <i>Bevægelighed</i>	36
	C. <i>Multimediesoftware i undervisningen</i>	36
II.	ANDET GENERELLE MÅL: "Tættere forbindelse mellem skole og virksomhed"	37
	A. <i>Lærlingeuddannelse</i>	37
	B. <i>Erhvervsuddannelse</i>	41
III.	TREDJE GENERELLE MÅL: "Bekæmpe udstødelse"	43
	A. <i>Skoler, der giver de unge en ny chance</i>	43
	B. <i>Frivillig, europæisk tjeneste</i>	45
IV.	FJERDE GENERELLE MÅL: "Beherske tre fællesskabssprog"	47
V.	FEMTE GENERELLE MÅL: "Lige behandling af fysisk investering og investering i uddannelse"	50
	Generelle konklusioner	54
Bilag 1 -	Data og tal	56
Bilag 2 -	Eksempler på fællesskabsprogrammer inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse	60
Bilag 3 -	Alyat Hanoars uddannelsesmodel	65
Bilag 4 -	Erfaringen med "lynskoler" i De Forenede Stater	67

INDLEDNING

De seneste års indsats har vist sig ikke at slå til i kampen for at nedbringe arbejdsløsheden i Europa. Den jobskabelse, der indtræder i perioder med kraftigere vækst, har ikke varigt kunnet ændre tendenserne. Langtidsarbejdsløsheden og den sociale udstødelse, i særdeleshed blandt de unge, udvikler sig på en sådan måde, at de bliver vort samfunds største problem.

Almen uddannelse og erhvervsuddannelse er den sidste udvej over for beskæftigelsesproblemet. Man kan undres over, at opmærksomheden først så sent rettes mod disse punkter, og at det har krævet en økonomisk nedtur at stimulere den. Man kan dog ikke af den grund forlange, at uddannelsesindsatsen alene kan afhjælpe kollektive fejl og mangler. Almen uddannelse og erhvervsuddannelse kan naturligvis ikke alene løse beskæftigelsesspørgsmålet og mere generelt spørgsmålet om det europæiske erhvervslivs konkurrenceevne. Selv om Traktaten om Den Europæiske Union har skabt ny muligheder for fællesskabsinitiativer på disse områder, er det udtrykkeligt anført, at Europa kun kan gribe ind ved at støtte og supplere aktioner i medlemsstaterne.

De europæiske lande har i dag ikke længere noget valg. For at beholde deres plads og fortsat være en reference i verden skal de fortsætte de fremskridt, der er gjort inden for økonomisk integration, gennem betydelige investeringer i viden og kompetence.

Kommissionen har opstillet sin generelle analyseramme i hvidbogen "Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse", som er udarbejdet på Jacques Delors' initiativ. I den understreges det, at udviklingen inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse er en af forudsætningerne for, at der kan udarbejdes en ny, beriget vækstmodel på beskæftigelsesområdet.

Rådet har bekræftet denne indstilling i de konklusioner, der blev vedtaget i Essen i december 1994. Med støtte i rapporten fra rådgivningsgruppen for konkurrenceevne har Rådet stadfæstet disse konklusioner i Cannes i juni 1995.

Der skal gøres en dobbelt indsats: Først skal der øjeblikkeligt tages stilling til de aktuelle behov for almen uddannelse og erhvervsuddannelse. Dernæst skal fremtiden forberedes, og der skal udarbejdes et **samlet perspektiv**, inden for hvilket medlemsstaterne og den Europæiske Union på hver sit kompetenceområde vil kunne gøre deres indsats.

Siden 60'erne har Fællesskabets indsats inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse givet meget væsentlige resultater med hensyn til samarbejde, erfaringsudveksling, støtte til nyskabelser og udvikling af uddannelsesprodukter og -materiale. Den har ligeledes givet været af afgørende betydning for studerendes og uddannelsessøgendes mobilitet. Endelig har den bidraget til at fremme indlæring af fællesskabssprogene samt udvikle kommunikationen mellem Europas borgere (se Bilag 2).

Denne hvidbog tager udgangspunkt i den situation, som den enkelte europæer - ung som gammel - stilles over for, når han/hun skal tilpasse sig nye adgangsbetinger til beskæftigelse og udvikling i arbejdet. Alle sociale grupper og alle faggrupper berøres af dette problem.

Globalisering af handel og teknologi og i særdeleshed informationssamfundets fremkomst har

øget den enkeltes muligheder for at tilegne sig information og viden. Men på samme tid medfører alle disse fænomener en ændring af kvalifikationer og arbejds-systemer. Denne udvikling har øget usikkerheden for alle. For nogle har den skabt en uudholdelig social udstødelse.

Det står fremover klart, at de nye muligheder, der tilbydes den enkelte, kræver en indsats af alle med hensyn til tilpasning, i særdeleshed når den enkelte skal opbygge sine kvalifikationer ved at omdanne den basisviden, som man har tilegnet sig i forskellige sammenhænge. **Fremtidssamfundet er således et vidensbaseret eller kognitivt samfund.** Det er i dette perspektiv, man skal se den helt centrale rolle, som uddannelsessystemerne - og dermed først og fremmest underviserne - og alle aktører på uddannelsesområdet og i særdeleshed arbejdsmarkedets parter spiller i udøvelsen af deres ansvar, herunder i forbindelse med kollektive forhandlinger. Det er særdeles vigtigt, at arbejdsmarkedets parter deltager aktivt i denne udvikling, fordi den er afgørende for morgendagens arbejdsmarked.

Den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen bliver i endnu højere grad end før de væsentligste bærende kræfter for identifikation, tilhørsforhold, fremgang i samfundet og personlig udvikling. Det er via den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen, som man har fået i det institutionelle uddannelsessystem, i virksomheden eller på mere uformel vis, at den enkelte skal styre sin fremtid og udvikling.

Almen uddannelse og erhvervsuddannelse har altid været afgørende faktorer for at opnå lige muligheder. Undervisningssystemerne har allerede haft stor betydning for kvindernes frigørelse og efterfølgende sociale og faglige indplacering. Uddannelserne kan og skal i endnu højere grad bidrage til at skabe lighed mellem mænd og kvinder.

Investering i det immaterielle og valorisering af de menneskelige ressourcer vil øge den samlede konkurrenceevne, udvikle beskæftigelsen og gøre det muligt at bevare de samfundsskabte goder. Det bliver indlæringsevne og tilegnelse af grundlæggende viden, der i stadig stigende grad vil placere de enkelte individer i forhold til hinanden i de sociale sammenhænge.

Den enkeltes viden og færdigheder vil derfor blive afgørende. Dette indbyrdes forhold, som kan kaldes **"et kognitivt forhold"**, kommer til at strukturere vort samfund i stadig højere grad.

Evnen til fornyelse og nyskabelse vil være afhængig af forbindelsen mellem forskernes frembringelse af viden og dennes udbredelse via almen uddannelse og erhvervsuddannelse. Endelig er kommunikation i denne forbindelse en yderst vigtig faktor for såvel produktion som udbredelse af ideer.

Den Europæiske Unions fremtid og dens betydning afhænger i høj grad af dens evne til at følge bevægelsen mod det kognitive samfund. Der satses på at opbygge et retfærdigt og progressivt samfund, som skal understøtte af sin rigdom og kulturelle mangfoldighed. Det er vigtigt, at man i dette samfund har mulighed for at udvikle en livslang appetit på almen uddannelse og erhvervsuddannelse, samt at man åbner og generaliserer adgangen til disse uddannelser på permanent vis. Det er endvidere nødvendigt at anvende hver enkelts kvalifikationsniveau som **et måleinstrument for den individuelle præstation**, for det er definitionen og anvendelsen heraf, der i så høj grad som mulig er en garant for arbejdstagernes lige rettigheder.

Alle kan ikke have det samme karriereforløb. Hvad den sociale baggrund og grunduddannelsen end måtte være, skal hver enkelt kunne gribe enhver lejlighed, som måtte sætte ham i stand til at forbedre sin stilling i samfundet og realisere sig selv. Dette gælder især for de mindst begunstige, som ikke har den samfunds- og familiemæssige ramme, der sætter dem i stand til at udnytte den generelle uddannelse, som skolen giver. De skal kunne udnytte mulighederne, ikke kun for at komme fremad, men også for at få adgang til ny viden, som efterfølgende sætter dem i stand til at bedre at udnytte deres evner.

På grund af de store nationale forskelle og de globale løsningsmodellers åbenbare fiasko på dette område drejer det sig ikke om at foreslå en model. En sådan ville i øvrigt være dømt til fiasko, da den individuelle optræden spiller en central rolle i opbygningen af det vidensbaserede samfund, og da medlemsstaternes sociale og kulturelle situationer er så forskellige. Formålet med denne hvidbog er at skitsere vejen mod dette nye samfund ved at identificere de aktioner, som Den Europæiske Union kan iværksætte inden for den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen. Der er tale om forslag, retningslinjer og målsætninger, der skal støtte og supplere politikkerne for almen uddannelse og erhvervsuddannelse, som først og fremmest hører under de nationale, regionale og lokale myndigheders kompetenceområde. Det drejer sig ikke om at gennemføre fælles regler, men om på baggrund af en omfattende debat at nå frem til overensstemmelse og finde instrumenter, der svarer til de aktuelle forhold.

Ud over de store forskelle på uddannelsessystemerne i Unionens stater findes der en europæisk indfaldsvinkel til uddannelse, som er baseret på de fælles, historiske rødder: Det er for eksempel disse rødder, der forklarer det vellykkede samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, i særdeleshed med ERASMUS-programmet, som har sikret 500.000 unge studerendes bevægelighed.

I den nye sammenhæng med globalisering af økonomien, udbredelse af nye teknologier og risiko for en kulturel ensretning er Europa mere end nogensinde et relevant niveau for fælles overvejelser og handling. Konsekvenserne af borgernes frie bevægelighed vil helt klart bekræfte dette i fremtiden ved at gøre det tvingende nødvendigt at tage hensyn til den europæiske dimension i de nationale uddannelses- og erhvervsuddannelsessystemer.

At betragte den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen i sammenhæng med beskæftigelsesspørgsmålet betyder ikke, at den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen skal reduceres til et tilbud om kvalifikationer. En af dens væsentligste funktioner er social integration og personlig udvikling, fordi det derved bliver muligt at dele fælles værdier, overføre den kulturelle arv og udvikle selvstændighed.

Men i dag er denne væsentlige funktion truet, hvis den ikke ledsages af perspektiver på beskæftigelsesområdet. Hver familie, hvert ungt menneske i den indledende uddannelsesfase, hver erhvervsaktiv vil fremover have arbejdsløshedens destruktive følger i tankerne, både på det personlige og det samfundsmæssige plan. Uddannelsessystemets forsøg på at afhjælpe denne frygt på overbevisende måde er det sikreste middel til at sikre social integration. Et europæisk samfund, der forsøger at lære sine børn samfundssind, uden at deres undervisning har et beskæftigelsesperspektiv, vil hurtigt se selve sit grundlag truet.

Over for arbejdsløsheden og de tekniske omvæltninger går kravet om uddannelse langt ud over grunduddannelsen. Vi står over for problemet med en permanent udviklingskapacitet for de aktive gennem en fornyelse af teknisk og faglig viden, baseret på et solidt grundlag af

almen dannelse.

Denne hvidbog bygger på den antagelse, at de tre forpligtelser - social integration, udvikling af beskæftigelseskapacitet og personlig udfoldelse - ikke er uforenelige i det moderne, europæiske samfund, at de ikke må stilles op som modpoler, men derimod skal knyttes tæt sammen. Europas rigdom på det videnskabelige område, kulturens dybe rødder og virksomhedernes og institutionernes kapacitet skal gøre det muligt for Europa både at overføre de grundlæggende værdier og at forberede til beskæftigelse. Dette forudsætter, at det europæiske samfund foretager en korrekt fortolkning af de dybeste tendenser i sin egen udvikling.

På denne baggrund vil følgende emner blive behandlet:

- Den betydning, som den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen har i Europa set i lyset af de aktuelle teknologiske og økonomiske ændringer.
- Retningslinjer for bestræbelserne, som er centreret omkring de mål, der skal udvikle en almen uddannelse og erhvervsuddannelse af høj kvalitet.

FØRSTE DEL: SITUATIONSBESKRIVELSE

Her, hvor dette århundrede rinder ud, kan vi fastslå, at der er mange årsager til ændringer i samfundet, og de har alle i en eller anden udstrækning følger for det almene uddannelsessystem og erhvervsuddannelsessystemet. Den demografiske udvikling har øget den gennemsnitlige levetid, samtidig med at den har forårsaget en grundlæggende ændring af alderspyramiden, og denne ændring har øget behovet for livslang uddannelse. Det betragteligt større antal erhvervsaktive kvinder har ændret familiens traditionelle plads i forhold til skolen i børnenes uddannelse. Antallet af teknologiske innovationer er forøget på alle områder og har nødvendiggjort ny viden. Forbrugsmønstret har ændret sig, og det samme gælder livsstilen. Der sker ligeledes en bevidstgørelse om miljøspørgsmål og anvendelse af naturressourcerne, som både berører vore uddannelses- og erhvervsuddannelsessystemer og erhvervslivets aktiviteter.

Der er imidlertid dukket **tre mere tværgående faktorer** op, der fungerer som drivkraft for ændringer i samfundet. De forårsager en grundlæggende og varig ændring af den økonomiske aktivitet og vort samfunds funktion. Det drejer sig om fremkomsten af informationssamfundet, udviklingen af den videnskabelige og tekniske civilisation samt økonomiens globalisering. Disse tre faktorer bidrager til en udvikling hen imod det kognitive samfund. Måske udgør de en risiko, men de kan på den anden side også skabe chancer, som skal gribes.

Opbygningen af dette samfund vil afhænge af evnen til at give **to væsentlige svar** på virkningen af disse faktorer: det første, der centrerer omkring **almen dannelse**, og det andet, der vedrører udvikling af **kvalifikationer og aktivitetsniveau**.

Den vil ligeledes afhænge af den måde, hvorpå **aktører og institutioner** på uddannelses- og erhvervsuddannelsesområdet forstår at forfølge en udvikling, der allerede er i gang i medlemsstaterne.

I. De tre faktorer, der fungerer som drivkraft

Europa står som resten af verden over for følgerne af den massive udbredelse af informationsteknologier, presset fra verdensmarkedet og en hastig videnskabelig og teknisk udvikling. Disse udfordringer skaber således en tættere forbindelse mellem borgerne.

Mødet med den teknologiske og økonomiske udbredelse sker på et tidspunkt, hvor Europa har en højere arbejdsløshed end andre dele af verden. Begrebet social udstødelse har udviklet sig. Denne situation har forledt nogle til at mene, at teknologien fremover vil sætte en effektiv og definitiv stopper for vækst i beskæftigelsen. Den har forledt andre til at tro, at niveauet for den sociale sikring i de hårdest ramte lande har skabt faste omkostninger, som skal sættes under debat. Endnu andre har indtaget en nationalistisk holdning, som kan fortolkes som en manglende evne til at udtænke og opbygge en ny samfundsmodel.

Denne hvidbog tager udgangspunkt i ideen om, at **det europæiske samfund er gået ind i en overgangsfase mod en ny samfundsmodel, der går ud over den nuværende situations konjunkturmæssige aspekter.**

A. *Informationssamfundet*

Som det blev understreget i Bangemann-rapporten "Europa og informationssamfundet", som blev udarbejdet af en gruppe af højtstående embedsmænd under forsæde af Martin Bangemann (maj, 1994): *"over alt i hele verden skaber informations- og telekommunikationsteknologierne en ny industriel revolution, som allerede nu synes lige så vigtig og revolutionerende som tidligere revolutioner."*

Denne revolution kan som de tidligere ikke undgå at få følger for beskæftigelse og arbejde.

Det er rent faktisk ikke påvist, at nye teknologier sænker beskæftigelsesniveauet. Der findes teknologisk avancerede lande, som har formået at skabe et antal nye arbejdspladser inden for de nye informationssektorer, der svarer til, og i visse tilfælde overgår, antallet af dem, der blev nedlagt i andre sektorer.

Det ligger til gengæld fast, at informationsteknologierne har ændret arbejdets art og tilrettelæggelsen af produktionen. Disse forandringer er i færd med at skabe en dybdegående forvandling af det europæiske samfund.

Masseproduktionen glider ud af billedet til fordel for en mere differentieret produktion. Den langvarige tendens til, at lønnet, fast arbejde, det vil sige på fuld tid og tidsubegrænset, synes at vende. Produktionsforhold og arbejdsbetingelser ændres. Virksomhedens organisation udvikler sig i retning af større fleksibilitet og decentralisering. Stræben efter større fleksibilitet, udvikling af samarbejdsnet, øget behov for underleverancer og udvikling af skifteholdsarbejde er nogle af følgerne af informationsteknologierne.

Fremover vil informationsteknologierne bidrage til at fjerne de rutineprægede og repetitive jobs, som kan systematiseres og programmeres af automatikken. Arbejdet vil mere og mere komme til at omfatte opgaver, som kræver initiativ og tilpasning.

Men samtidig med at der sker en decentralisering af arbejdsopgaverne, koordineres de af informationsteknologierne i interaktive kommunikationsnet, som fungerer lige godt, hvad enten de anvendes mellem kontinenterne eller mellem kontorer på samme etage. Resultatet er både større individuel uafhængighed for arbejdstageren i dennes udførelse af sit job i virksomheden og mindre indsigt i dette arbejde for den overordnede funktionær. De nye teknologier har en dobbelt effekt, idet de på den ene side øger vigtigheden af den rolle, som den menneskelige faktor spiller i produktionsprocessen, mens de på den anden side gør arbejdstageren mere sårbar over for ændringer i arbejdets tilrettelæggelse. Arbejdstageren er blot et enkelt individ, som står over for et kompliceret net.

Informationsteknologierne trænger på bastant vis ind både i de aktiviteter, som er forbundet med produktionen, og de aktiviteter, som er forbundet med almen uddannelse og erhvervsuddannelse. De udvirker på denne måde en tilnærmelse mellem "indlæringsmetoder" og "produktionsmetoder". Arbejds- og indlæringssituationerne kommer nærmere på hinanden, hvis de ikke ligefrem bliver identiske, for så vidt angår den mobiliserede kapacitet.

Denne mutation, der er forbundet med informationsteknologierne, har mere generelle økonomiske og sociale følger: fremkomsten af fleksible produktionsmetoder er blevet fulgt af udviklingen af det uafhængige, individuelle arbejde, udviklingen af servicesektoren, nye former for arbejdstilrettelæggelse, de såkaldt "kvalificerende" former, decentralisering af ledelse og

skiftende arbejdstider.

Informationssamfundet afføder desuden spørgsmålet om, hvorvidt det uddannelsesmæssige indhold, som det fremmer - ud over de nye videteknikker - vil være en kulturelt berigende faktor for individet. Hidtil er fokus blevet rettet mod de muligheder, som informationsmotorvejene, for eksempel INTERNET, med deres næsten øjeblikkelige revolution, tilbyder i forholdet mellem virksomheder, forskere, universitetsansatte osv. Men man kan ligeledes frygte, at multimedieverdenens kvalitet, især i uddannelsesprogrammerne, medfører en "lavpriskultur", hvor individet mister enhver historisk, geografisk og kulturel tilknytning.

Kommissionen har derfor, navnlig i forbindelse med G7-mødet i Bruxelles i marts 1995 om informationssamfundet, insisteret kraftigt på nødvendigheden af, at der tilskyndes til en europæisk produktion af uddannelsessoftware. Informationssamfundet vil komme til at ændre undervisningsmetoderne, fordi det kommer til at erstatte det alt for passive underviser/elev-forhold med det nye meget lovende interaktive forhold. Ændringen af undervisningsformerne kan imidlertid ikke træde i stedet for spørgsmålet om indhold.

B. Globalisering

Den økonomiske globalisering, som er den anden drivkraftsfaktor, har resulteret i en hidtil uset fri bevægelighed for kapital, varer og tjenesteydelser.

I en nær fremtid og hurtigere end man skulle tro det muligt vil der blive dannet et globalt, differentieret arbejdsmarked. Store virksomheder, men også små virksomheder og liberale erhverv, anvender teleporte for at udføre deres arbejde i lande med et lavere lønniveau.

I hvidbogen "Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse" har Kommissionen klart satset på en åbning over for omverdenen, samtidig med at den understreger nødvendigheden af at give denne udvikling en europæisk dimension. Den har især fokuseret på vigtigheden af at fastholde den sociale model i Europa. **Globaliseringen styrker blot Europa som relevant niveau for handling.** I en usikker verden i bevægelse er Europa en organiserende faktor. Det fremgår af tiltag inden for handelspolitik, teknisk harmonisering, miljøbeskyttelse, solidaritet mellem regioner og konkrete fremstød inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse som for eksempel ERASMUS-programmet. **Men Europa skal gøre det klart for borgerne, at det ikke kun kan bruges til at udarbejde love, men også er nært ved deres daglige gøremål.**

Denne åbning, som tilskynder til at øge vore økonomiers generelle konkurrenceevne, højner det generelle velfærd gennem en mere effektiv allokering på verdensplan af ressourcerne. Det kræver imidlertid omfattende tilpasninger i alle landene.

Risikoen for et socialt brud eksisterer med de negative, ja endog dramatiske følger, som et sådant brud kan medføre.

C. Den videnskabelige og tekniske civilisation

Udviklingen og udbredelsen af videnskabelig viden og fremstillingen af tekniske genstande går stadig hurtigere.

Der opstår en ny model for fremstilling af viden og knowhow, som forbinder ekstrem

specialisering med kreativitet. Industrien søger i stadig større grad tilflugt i videnskaben for at udvikle nye produkter (specielle legeringer til sportsudstyr, biologisk forskning til miljøsektoren osv.). Den videnskabelige forskning kræver forudsætter teknisk yderst avanceret udstyr (superkalkulatorer, højtydende kommunikationsnet, menneskets genmasse osv.)

Men i stedet for at fejre fremskridtet som i sidste århundrede **opfatter den offentlige opinion ofte den videnskabelige virksomhed og det teknologiske fremskridt som en trussel.**

Den stigende følelse af usikkerhed er en afgørende kendsgerning her, hvor århundredet rinder ud. Og paradoksalt nok udvikles der nu, hvor videnskaben gør betragtelige fremskridt (fald i hungersnødstilfælde og sygdomme, forlænget levetid, øget mobilitet osv.) en angst for fremskridtet, en angst, som ikke kan undgå at minde om kløften mellem fremskridt og kollektiv samvittighed, som allerede fandtes ved overgangen fra Middelalder til Renæssance.

De elektroniske medier, som ofte giver et omskifteligt, voldeligt billede af verden, og deres øgede betydningsbidrager til at underbygge denne angst.

Over for denne krise er bedre information, der i sig selv er af stor værdi, ikke tilstrækkeligt. Det er gennem udbredelse af viden, at dette irrationelle klima forsvinder. Det er ved at vise båndet mellem videnskab og menneskeligt fremskridt og i bevidstheden om disses begrænsninger, at den videnskabelige, tekniske civilisation accepteres, og en innovationskultur udbredes.

I mange europæiske lande gives svaret på to plan: det kulturelle og det etiske.

- Fremme af **den videnskabelige og tekniske kultur** er genstand for stor opmærksomhed fra de offentlige myndigheder. Siden 1993 er aktiviteterne på nationalt plan inden for dette tema blevet styrket og suppleret gennem en konkret indsats på europæisk plan: "Den europæiske, videnskabelige kulturuge", som får stadig større succes i Unionens medlemsstater. Men den ægte indsats ligger i skolen. Man kan fuldt ud udnytte den videnskabelige og tekniske information, hvis man råder over en solid videnskabelig skoletiden.

- Det andet plan er **etikken**. Bioteknologiens udvikling, forholdet til intelligente maskiner, nye forplantningsmetoder, bevidstgørelse om vor sameksistens med andre arter og miljøbeskyttelse er alt sammen uløste problemer, som Europa skal forberede sig på at møde. Der er også spørgsmålet om informationssamfundet. "Informationsmotorvejene", som de unge - ja, selv børnene - får stadig lettere adgang til, risikerer at blive kvalt i budskaber, der er et angreb mod den menneskelige værdighed. Problemet om beskyttelse af ungdommen er klart afdækket. Grundlæggende og videregående uddannelse af forskere skal omfatte denne dimension, et etisk ansvar.

Over hele Europa, i alle medlemsstaterne, ses og udbredes denne bevidstgørelse om de tre iværksættende faktorer og deres konsekvenser for erhvervslivet og beskæftigelsen. Man kan som et nationalt eksempel citere den tyske forbundsregerings rapport (Bundesministerium für Wirtschaft) om "Fremtiden for det industrielle område Tyskland" fra september 1993. På europæisk plan illustrerer hvidbogen "Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse" og konklusionerne fra Rådets møde i Essen, som blev bekræftet i Cannes, denne bevidstgørelse, hvor der insisteres på forholdet mellem konkurrenceevne, beskæftigelse, almen uddannelse og erhvervsuddannelse.

Svarene på disse faktorer er mangfoldige, og de kræver dybtgående tilpasninger i det

europæiske samfund.

Uddannelse udvikler brugerens selvstændighed og faglige kunnen, hvilket skaber mulighed for tilpasning og udvikling. Derfor behandler denne hvidbog to hovedspørgsmål: Hvordan man gør det muligt for alle at få **adgang til almen dannelse** og **udvikle den enkeltes kvalifikationer og aktivitetsniveau**.

II. Et første svar med almen dannelse i centrum

I fremtiden skal den enkelte i stadig større grad kunne gennemskue komplekse situationer, som udvikler sig uforudsigeligt. Det bliver dog lettere at beherske disse situationer takket være det videnskabelige fremskridt. Alle vil også i stigende grad blive stillet over for et større og mere varieret udbud af materielle goder, sociale situationer samt geografiske og kulturelle sammenhænge. Endelig vil den enkelte blive udsat for et væld af spredte, ufuldstændige informationer, som vil blive fortolket og analyseret i mange forskellige retninger.

Følgelig er der risiko for en opsplitning af det europæiske samfund mellem dem, som kan fortolke, dem, som kun kan bruge, og dem, der er marginaliseret i et samfund, som hjælper dem med økonomisk støtte, med andre ord en opsplitning mellem dem, som ved, og dem, som ikke ved.

Det kognitive samfund skal søge at mindske afstanden mellem disse tre grupper samtidig med, at det skaber mulighed for fremskridt i og udvikling af de samlede menneskelige ressourcer.

Det er muligt at forstå verden, hvis man kan gennemskue den, forstå dens måde at fungere på og derud fra se, i hvilken retning den bevæger sig. Det er her, skolesystemets primære funktion ligger. Man kunne i vid udstrækning overføre denne iagttagelse til den europæiske konstruktion. Ved at give de unge en almen dannelse, der gør det muligt for dem på én gang at forstå kompleksiteten og at diskutere målsætningerne og den historiske dimension, er det skolesystemet, der kommer til at danne grundlag for den europæiske bevidsthed og borgersindet.

Udvikling af almen dannelse, det vil sige af evnen til at forstå tingenes betydning, at forstå og foretage en bedømmelse, er den første faktor i tilpasningen til udviklingen i økonomi og beskæftigelse. I rapporten fra den europæiske industris rundbordskonference (februar 1995) insisteres der på nødvendigheden af en polyvalent uddannelse, der er baseret på en bred viden, som kan udvikle selvstændighed og tilskynde til "at lære at lære" hele livet: *"uddannelsens grundlæggende mission er at hjælpe den enkelte til at udvikle hele sit potentiale og blive et helt menneske og ikke blot et værktøj for økonomien; erhvervelse af viden og kunnen skal ledsages af en karakterudvikling, åbenhed over for kultur og en bevidsthed om social ansvarlighed"*.

Dette krav om et solidt og bredt kulturelt, litterært og filosofisk, videnskabeligt, teknisk og praktisk fundament omfatter ikke blot basisundervisningen. **Mange eksempler viser, at faglig omskoling af arbejdstagere, som er ufaglærte eller meget specialiserede på grund af en rationalisering af arbejdet, forudsætter erhvervelse af dette fundament, som er den nødvendige vej mod ny, teknisk kompetence.** De faglige uddannelsescentre skal i stadig større udstrækning gennem omskolingsaktiviteter for arbejdstagere gengive dem en almen dannelse,

før de kan lære et nyt fag.

Man bemærker desuden en stadig større enighed mellem virksomheder og uddannelsesaktører, hvad angår nyttigheden i at forene generel undervisning og specialiseret uddannelse.

På en meget mere generel facon **er vi vidner til den almene dannelses stærke tilbagekomst** som et instrument til at forstå verden uden for undervisningen.

A. Forståelse af tingenes betydning

I et videnssamfund er udbredelsen af en social og kulturel identitet kun mulig i et vist omfang. Den skal **opbygges** ikke blot af skolen, hvis rolle aldrig vil kunne erstattes, men også af den enkelte, som skal finde sin identitet i den kollektive hukommelse og samtidig optage diverse informationer fra sin omverden ved at dykke ned i forskellige faglige, sociale, familiemæssige og kulturelle miljøer.

Den europæiske kulturs fremtid afhænger af dens evne til at give de unge mulighed for at sætte spørgsmålstejn ved alt uden at røre ved den enkeltes værdier. Dette er grundlaget for borgerfølelsen i et åbent, multikulturelt og demokratisk europæisk samfund.

I denne forbindelse bør man understrege vigtigheden af **tilstrækkelig videnskabelig dannelse** - som ikke blot er en matematisk dannelse - **for at sikre et velfungerende demokrati**. Vore demokratier fungerer efter reglen om flertalsafgørelser om store problemer, som grundet deres kompleksitet kræver en højere og højere grad af dannelse. Det drejer sig for eksempel om miljøproblemer og etiske spørgsmål. De vil ikke kunne behandles fornuftigt, hvis ikke vi giver vore unge en god, videnskabelig fornemmelse. I vore dage tages beslutninger på disse områder oftest ud fra subjektive og følelsesmæssige kriterier, uden at flertallet har den reelle viden, der er påkrævet for at kunne foretage velovervejede valg. Det er naturligvis ikke et spørgsmål om at gøre hver enkelt borger til en videnskabelig ekspert, men om at give den enkelte mulighed for at spille en indsigtfuld rolle i forbindelse med sit miljø og at være i stand til at forstå den generelle mening og de sociale følger af eksperternes debatter. Det er ligeledes et spørgsmål om at give den enkelte midler til at finde rundt i sine valgmuligheder som forbruger.

Den dybtgående forandring, der sker inden for videnskab og teknik, kræver derfor, at den enkelte er i stand til at forstå sig tingenes betydning. Individet skal ligeledes lære at tænke i systemer og indplacere sig selv som bruger og borger, både på det individuelle plan og på gruppeniveau.

Den litterære og filosofiske dannelse spiller samme rolle over for de "vilde undervisere", det vil sige de store medier og snart de store datanet. Det er denne dannelse, der gør det muligt at anvende dømmekraften, som udvikler den kritiske sans over for alle former for dominerende tanker. Den kan beskytte den enkelte mod manipulation ved at sætte ham eller hende i stand til at tyde informationer, der udbredes.

I denne forbindelse bør man ikke desto mindre understrege den opdragende rolle, som de store medier kan spille. Således sender generelle tv-stationer som BBC i Det Forenede Kongerige eller specialiserede som TV Cinq i Frankrig undervisningsprogrammer - og især programmer på faste tider - som tilbyder seerne veritable uddannelsesmenuer.

De store medier gør det også muligt sammen med de offentlige myndigheder at nå pædagogiske mål, som ikke ville kunne nås med klassiske midler. Således gennemførte for eksempel BBC for nylig en kampagne ("Read and Write"), som var direkte rettet imod analfabetismen. Denne kampagne, som skulle styrke læse- og skrivekundskaberne, henvendte sig til dårligt stillede familier, både børn og forældre.

Et solidt fundament af almen dannelse giver borgeren midlerne til at orientere sig i informationssamfundet, det vil sige være i stand til kritisk at indplacere sig og at forstå de billeder og data, der kommer fra de mange forskellige kilder.

B. Kreativitet

Der består en sammenhæng mellem evnen til at forstå og evnen til at analysere den måde, hvorpå ting dannes og opløses. Et af formålene med denne hvidbog er at henlede opmærksomheden på et afgørende spørgsmål, nemlig den moderne pædagogik.

Den nuværende standardisering af viden er overdreven. Den forleder én til at tro, at alt skal læres i en strengt logisk rækkefølge og fremhæver beherskelse af et deduktivt system, som er baseret på abstrakte begreber, hvor matematik spiller en altoverskyggende rolle. Det deduktive system kan i visse tilfælde forvandle eleven til et passivt objekt, hvilket er dræbende for enhver fantasi.

Iagttagelse, sund fornuft, nysgerrighed, interesse for den fysiske og sociale verden, der omgiver os, og lyst til at eksperimentere er oversete og lidet anerkendte kvaliteter. Det er imidlertid disse kvaliteter, der skaber teknologiske opfindere og ikke kun teknologiske ledere.

I gårsdagens samfund, det være sig med landbrugs- eller produktionsdominans, gjaldt det i undervisningen først og fremmest om at indlære abstrakte begreber, som skulle supplere **en praktisk kultur**, som man erhvervede i dagligdagen uden for skolen. Denne praktiske kultur har siden undergået en forandring, er blevet fattigere i vort automatiserede, mediepåvirkede bysamfund. Den skal atter integreres i den generelle kultur som et middel, der forbereder individet til at beherske de tekniske værktøjer, som han skal anvende, det vil sige gøre det muligt for ham at beherske teknikken og ikke ligge under for den.

For at udvikle disse kvaliteter skal man fremme forståelsen for opdagelsernes rigdom og vise vejen dertil. Man bør således fremme alle initiativer i medlemsstaterne, der har til formål i undervisningen at indføre emner som videnskabshistorie og teknikkens historie og at styrke båndet mellem forskning og grunduddannelse.

C. Dømmekraft og beslutsomhed

Evnen til at bedømme og beslutte er det sidste vigtige krav for at opnå en forståelse af verden. Den forudsætter eksistensen af kriterier, ud fra hvilke valget foretages, erindring om fortiden og en fornemmelse af, hvordan fremtiden vil forme sig.

Kriterierne fastsættes ud fra samfundsværdier, erhvervede evner til at gennemskue verdens kompleksitet og den enkeltes personlige etik.

Erindringen om og forståelsen af fortiden er en forudsætning for at kunne bedømme nutiden. Den historiske og geografiske dannelse (som omfatter videnskabens og teknikkens historie)

er rettet i to retninger, i tid og i sted, hvilket er væsentligt for, at den enkelte lærer sine rødder at kende, udvikler fornemmelsen af det kollektive tilhørsforhold og forståelse for andre. Det er modsætningsvis meget afslørende, at alle autoritære og diktatoriske regimer kendetegnes ved en forarmelse og forfalskning af historieundervisningen. **Det historiske hukommelsestab betales socialt** ved tabet af fælles referencerammer. Manglende kendskab til den europæiske civilisations historie gør, ikke overraskende, at udtryk som "vandringen gennem ørkenen", "ved korsvejen", "Heureka!", "terningerne er kastet" er ved at gå i glemmebogen.

Det er ved at præsentere verden som værende formbar, ikke formet, at man fremmer denne intuitionen for fremtiden.

Skolen bør ikke alene udvikle den enkeltes kritiske sans på alle niveauer, både de unges og undervisernes, den skal også opmuntre til at bruge den. Skolens åbenhed, alle former for samarbejde og jobforberedelsen må ikke hindre skolen i at udføre sin primære opgave, som er at vejlede de unge i deres personlige og samfundsmæssige udvikling. I henhold til denne hvidbog skal disse opgaver i fremtidens samfund forenes bedre end hidtil.

III. Et andet svar: Udvikling af evnen til beskæftigelse og aktivitet

I dag er et af de centrale spørgsmål, som denne hvidbog vil medvirke til at besvare, hvordan man med udgangspunkt i den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen kan engagere de europæiske lande i en job- og aktivitetsskabelsesproces, der udnytter alle aspekter af økonomiens globalisering og fremkomsten af nye teknologier.

Der er således to centrale spørgsmål: Hvilke kvalifikationer er nødvendige? Hvordan kan man erhverve dem?

A. Hvilke kvalifikationer er nødvendige?

I den moderne verden kan ordet viden i dets bredeste forstand defineres som **tilvejebringelse af grundlæggende, teknisk og erhvervsrelateret viden**. Det er en velafbalanceret kombination af denne viden, tilegnet sig i det formelle uddannelsessystem, i familien, i virksomheden eller via diverse informationsnet, som giver den enkelte **de generelle færdigheder**, som giver størst mulighed for at finde beskæftigelse.

De grundlæggende færdigheder er det grundlag, som den enkeltes kvalifikationer opbygges på. Det drejer sig især om det almene uddannelsessystem og erhvervsuddannelsessystemet. I grunduddannelsen bør der lægges lige stor vægt på erhvervelse af viden og metodologi, som gør det muligt at lære selv. Det er disse faktorer, som i dag bør udvikles.

De europæiske lande har i de senere år valgt igen at centrere den grundlæggende undervisning omkring læsning, skrivning og regning for på den måde at undgå, at eleverne oplever fiasko i skolen, som spiller en altoverskyggende rolle i forbindelse med den sociale marginalisering.

Udviklingen går i retning af en meget tidlig start på indlæring, det vil sige på førskoleniveau eller i børnehaverne. De elever, som har modtaget førskoleundervisning, klarer sig i gennemsnit bedre i skolen end andre, de tager længerevarende uddannelser og synes at indpasse sig bedre.

Ligeledes bør sprogindlæring støttes. I denne forbindelse kan man nævne Euroling-erfaringen, som er et projekt under SOCRATES, der har gjort det muligt at udvikle tresproget undervisningsmateriale (italiensk, spansk og nederlandsk) til begynder- og folkeskoleundervisning. Den tidlige sprogundervisning allerede i børnehaveklassen burde være en del af basisundervisningen. **Kommissionen er af den opfattelse, at man bør prioritere beherskelse af mindst to fremmedsprog højt i skolen, hvilket foreslås i anden del af hvidbogen.**

De tekniske færdigheder er den viden, der gør det muligt at påvise, om et individ er egnet til et specielt job. En del af disse færdigheder kan erhverves i uddannelsessystemet og ved erhvervsuddannelse, mens en del erhverves ved oplæring i virksomheden. Indførelse af informationsteknologier har medført en omfattende ændring af færdighederne, og derfor er deres relation til et bestemt fag i dag mindre klar. Der er blandt disse færdigheder nogle, som kan anvendes inden for forskellige fag, nemlig "nøglekvalifikationer", som dermed er vigtige, hvis den enkelte ønsker at skifte job. Ud fra dette synspunkt er en generel oplæring i informationsteknologi blevet en nødvendighed.

Man skal imidlertid ikke begrænse spørgsmålet om erhvervelse af tekniske færdigheder til højteknologiske, nyopståede sektorer. I meget gamle, men effektive industrier findes der en stærk tradition for kompetence af høj kvalitet, undertiden i forbindelse med svendesystemet. Denne tradition er stadig en gyldig inspirationskilde, som skaber arbejdstagere, der behersker deres kunnen fuldt ud og evner at videregive den.

De sociale færdigheder hænger frem for alt sammen med den enkeltes evne til at omgås andre, holdningen til arbejdet samt en hel række andre holdningsmæssige kvalifikationer, som svarer til det ansvar, man pålægges: evne til at samarbejde, til at arbejde i grupper, kreativitet, stræben efter kvalitet osv. Disse evner kan kun erhverves i en arbejdssituation, hvilket vil sige i virksomheden.

Den enkeltes kvalifikationer og tilpasningsevne hænger sammen med den måde, som den pågældende kan **kombinere** disse forskellige færdigheder på og udvikle dem. Her bliver individet aktør og vigtigste skaber af sine egne kvalifikationer: **Individet kan kombinere de egenskaber, som de formelle institutioner formidler, og de egenskaber, der opbygges gennem det faglige arbejde og personlige initiativer på uddannelsesområdet.**

Det er altså ved at udbygge og variere uddannelsesstilbuddene, fremme mulighederne for videreudbygge uddannelsen, udvide muligheden for at tilegne sig erhvervserfaringer før det erhvervsaktive liv og øge bevægeligheden, at man giver den enkelte mulighed for at opbygge og udvikle evnen til at arbejde og bedre styre den faglige løbebane.

B. Hvordan kan den enkelte erhverve kvalifikationer?

*** 1. På traditionel vis: Eksamensbeviset**

I dag vælger den enkelte ofte at kaste sig over de eksamensbevismæssigt mest attraktive uddannelser og blive længst muligt i uddannelsessystemet. Det samme er tilfældet, når han vælger en erhvervsuddannelse, der tilbydes ham, og som også ender med et diplom.

Der har faktisk i samtlige medlemsstater vist sig en tendens til, at studierne forlænges, og der er opstået et stort socialt pres for at lette optagelsen på videregående uddannelser og dermed højne flertallets uddannelsesniveau. Dette fænomen vedrører ligeledes de unge, som har valgt

en uddannelse i en virksomhed, samt dem, der allerede har gjort sig deres første erhvervserfaringer. Dette har medført problemer for virksomhederne, da de uddannelser, de kan tilbyde, i mange medlemsstater opfattes som mindre attraktive med begrænsede karrieremuligheder. De unge foretrækker at få en generel erhvervsuddannelse med risiko for at komme til at føle sig overkvalificerede i deres arbejde.

De unges adfærd er fornuftsbetonet, da det stadig i dag er uddannelsesniveau og eksamensbevis, der giver langt den bedste mulighed for at få et job. Set ud fra et socialt synspunkt skaber denne adfærd imidlertid visse problemer. Eftervirkningerne rammer dem, der har et lavere kvalifikationsniveau, og de bliver dermed forvist til endnu mindre krævende job, end de havde håbet. Denne "snebold-effekt" slutter med at ramme de ringest kvalificerede og de ukvalificerede og bliver en vigtig faktor i den sociale marginalisering. For høje jobkvalifikationer bremser ligeledes den sociale opstigning i virksomheden.

I størstedelen af de europæiske systemer opfattes eksamensbeviserne som et filter, der skal finde frem til den ledende elite til administration og virksomheder, forskere og professorer. I visse lande udgør eksamensbeviset endog næsten den samlede kompetencereference, hvilket i høj grad tilskynder den enkelte til at gennemføre en lang uddannelse og eventuelt tage chancen med en meget specialiseret uddannelse. Næsten overalt defineres en arbejdstagers indplacering i arbejdet i stor udstrækning af det beståede eksamensniveau. Denne overensstemmelse mellem "bevisniveau" og "statusniveau", hvor logisk den end måtte være, forstærker den interne stivhed på arbejdsmarkedet.

Samfundet kan på den måde "frasortere" nyskabende talenter, som adskiller sig fra gennemsnittet. Det producerer således en elite, som kun i ringe grad er repræsentativ for den kapacitet, de disponible menneskelige ressourcer udgør. Dette synspunkt bekræftes af flere nye undersøgelser, som viser, at de mest eliteprægede uddannelser stadig er forbeholdt samfundets øverste lag af ledere og intellektuelle.

Det er naturligvis ikke et spørgsmål om at bestride eksamensbevisets vigtighed: Det er stadig nødvendigt at forfølge det væsentlige arbejde, som medlemsstaterne udfører for at styrke den grundlæggende uddannelse, og som støttes af Fællesskabet gennem SOCRATES- og LEONARDO-programmerne. Men parallelt hermed skal man øge værdien af kvalifikationer, hvordan de end er erhvervet, som øger den enkeltes potentiale ved at opfylde den enkeltes og virksomhedernes behov. Det er nødvendigt med en mere åben og fleksibel holdning, som fremmer livslang uddannelse og erhvervelse af færdigheder.

2. På moderne vis: Integration i et system som samarbejder, uddanner og lærer

For at hver enkelt bedre kan varetage ansvaret for at opbygge sine kvalifikationer, skal det være lettere at få adgang til de etablerede uddannelser. Dette forudsætter kendskab til dem, at adgangen er lettere, og at mobiliteten mellem de forskellige dele øges.

Der er to mulige løsninger: Enten bevare eksamensbevisernes niveau, og i dette tilfælde vil antallet af unge uden afgangsbasis stige, eller forøge antallet af afgangsbasis eller antallet af unge, som får det, betragteligt, og som nødvendigvis må stille spørgsmålstejn ved eksamensbevisets kvalitet.

Dette spørgsmål stilles regelmæssigt i alle medlemsstaterne, hvor man også ser, at et betragteligt antal unge forlader uddannelsessystemet uden afgangsbasis, at de opfatter denne

situation som et personligt nederlag og bliver mere sårbare på arbejdsmarkedet, fordi de står uden godkendt kompetence.

Det foreslås i denne hvidbog, at der eksperimenteres med en tredje løsningsmodel, som allerede eksisterer i nogle medlemsstater. Denne løsning, som ikke sætter spørgsmålstegn ved eksamensbeviserne, og som sikrer, at deres kvalitet bevares, består i at anerkende delkompetencer ud fra et pålideligt anerkendelsessystem. Den, som afvises af det formelle undervisningssystem, vil blive tilskyndet til at udvikle sin egen kompetence. Det drejer sig her ikke længere om at kvalificere sig i ordets brede forstand, men om at opnå en grundlæggende eller fagligt specialiseret viden (kendskab til et sprog, et vist niveau inden for matematik, bogholderi, viden om elektroniske regneark, et tekstbehandlingsprogram osv.). Det skal bemærkes, at denne søgen efter en delkompetence ligeledes kunne omfatte voksne, som har udviklet en viden på autodidakt vis (for eksempel inden for edb) og tilskynde dem til at uddybe denne. Et sådant anerkendelsessystem kunne gøre det muligt i bredere forstand at få godkendt den tekniske indsigt, man har opnået i virksomheden, og som denne oftest evaluerer internt.

Uanset om viden og kompetence er erhvervet i det etablerede undervisningssystem eller på mere uformel vis, skal den enkelte støttes i sin indsats. De mest effektive uddannelsesprocesser er dem, der fungerer i net. Disse net kan være net af institutioner (undervisnings- og uddannelsesinstitutioner, som samarbejder med familier eller virksomheder) eller uformelle vidennet, som synes at udvikle sig hastigt i dag (folkeuniversiteter, samarbejdskredse osv.).

a) Fremme adgang til almen uddannelse og erhvervsuddannelse

Når den enkelte har erhvervet en vis basisviden, synes to hovedbetingelser at være nødvendige, for at den pågældende skal kunne påtage sig ansvaret for at opbygge sine kvalifikationer:

- * information og tilstrækkelig vejledning
- * adgang til uddannelse, med alle mobilitetsmuligheder,

i) Information og vejledning er den første betingelse

Den unge, som søger at orientere sig eller den voksne, der deltager i permanent uddannelse eller erhvervsuddannelse, står over for et væld af tilbud, som præsenteres på institutionaliseret eller administrativ facon. I dag har alle europæere bedre informationer om hoteller eller restauranter end om uddannelse.

Det er en forudsætning for at nå frem til bedre informationer, at man på forhånd kan bedømme uddannelsesudbuddet. Det er blevet understreget i rapporten fra Den rådgivende gruppe for konkurrenceevne, hvor man foreslår oprettelse af såkaldte "centre for videnressourcer", som skal være bindeled mellem informationsudbud og -efterspørgsel inden for uddannelse.

Dette forudsætter ligeledes, at der gennemføres en uafhængig evaluering af uddannelserne. Det vil altså sige, at den ikke gennemføres i uddannelsessystemernes regi. Denne evaluering skal være enkel. Den skal bestå af en klar sammenligning og vise uddannelsernes hierarkiske inddeling samt give et klart billede af uddannelsernes reelle bidrag til evnen til at opnå

beskæftigelse. Det er ligeledes vigtigt at vurdere, hvordan erhvervsuddannelse bidrager til at mindske arbejdsmarkedets opsplitning, fordi kvinderne gennem uddannelsen i højere grad tilskyndes til at vælge erhverv, der traditionelt er mandsdominerede (navnlig teknologiske områder). En sådan evaluering ville fjerne den første hindring for finde vej i uddannelsessystemet.

Den anden hindring er problemet med at forudse udviklingen inden for fagene og den kompetence, der vil blive krævet. Hvis dette spørgsmål blev stillet på europæisk plan, ville det give et bredere sammenligningsperspektiv, som ville kunne bidrage til at besvare det.

Den tredje hindring ligger i mentaliteterne. Der er gjort store fremskridt, men det er fortsat den sociale oprindelse, som præger eller endog betinger den enkeltes valg, hvilket kan være til hinder for at stige på den sociale rangstige.

ii) *Den anden betingelse er bred og åben adgang i forhold til individuelle evner og behov*

** Mobilitet mellem uddannelsesinstitutionerne er en forudsætning for at opfylde denne betingelse.* Det er blevet kraftigt understreget af medlemsstaterne, at denne mobilitet skal fremmes.

Mobiliteten har ligeledes udviklet sig på europæisk plan, og Fællesskabet har i stor udstrækning bidraget hertil, især takket være ERASMUS-programmet. Men det er ikke tilstrækkeligt.

Der er to væsentlige hindringer for den enkeltes faglige mobilitet, uanset om det drejer sig om arbejdstagere, lønmodtagere, undervisere eller forskere, men også arbejdsløse og uddannelsessøgende, især studerende.

Først og fremmest er der store vanskeligheder med at sikre reel anerkendelse af viden inden for Unionen. **Den gensidige anerkendelse af eksamensbeviser er sikret for fag, der er omfattet af lovbestemmelser, hvilket bekræftes gennem Fællesskabets retspraksis. Men den støder stadig på visse begrænsninger for andre fag. Anerkendelse af eksamensbevisets enkelte bestanddele - den akademiske anerkendelse - er ikke sikret, med mindre Fællesskabet tilskynder dertil via samarbejde mellem de højere uddannelsesinstitutioner og følgelig til gengæld for fællesskabsfinansiering...** Som eksempel kan nævnes samarbejdet mellem mere end fyrre europæiske oversætter-/tolkeskoler inden for Tradutech, som siden 1986 har sikret underviseres og studerendes mobilitet takket være det europæiske meritoverførselssystem (ECTS) inden for rammerne af ERASMUS.

Det er endnu vanskeligere at gennemføre en validering af faglige kvalifikationer, ud over eksamensbeviset, fra én medlemsstat til en anden.

Den anden og lige så vigtige hindring er de snærende juridiske og administrative bånd, som spærrer for eller hæmmer tværnational mobilitet. Alt afhængig af situation og medlemsstat stammer disse hindringer fra bestemmelser vedrørende social beskyttelse (især i forbindelse med supplerende pensionssystemer), opholdstilladelse - i særdeleshed for indbyggere med tredjelandsnationalitet - og skattesystemerne (for eksempel reglerne for beskatning af studiestøtte eller forskningsbidrag). At studiestøtte i forbindelse med videregående uddannelser ikke kan overføres fra en medlemsstat til en anden er yderligere en hindring for mobiliteten.

Det vidensbaserede eller kognitive samfund forudsætter, at disse hindringer for europæernes mobilitet fjernes, især i lyset af, at de nye kommunikationsteknologier muliggør øjeblikkelig, immateriel mobilitet.

* *Adgangen til uddannelse skal udvikles livet igennem*

I konklusionerne fra Det Europæiske Råds møder i Essen og Cannes lægges der stor vægt på udvikling af livslang uddannelse. Alle offentlige myndigheder i medlemsstaterne og alle arbejdsmarkedets parter understregede denne nødvendighed.

Men det ser ikke ud til, at der er gjort særlige fremskridt i den retning i de senere år - tværtimod. De økonomiske stramninger, der blev fremkaldt af den økonomiske nedgang, tilstedeværelsen af en arbejdskraftreserve på arbejdsmarkedet, unge overkvalificeredes indtræden på selv samme marked bidrager ikke til at tilskynde til, at virksomhedernes indsats på uddannelsesområdet især rettes mod de ældre lønmodtagere eller de mindst kvalificerede. Man kan stadig konstatere, at der er forskel i adgang til uddannelse fra virksomhedstype til virksomhedstype og mellem forskellige lønmodtagerkategorier, hvilket trods visse fremskridt er til skade for SMV og de lidt eller ikke-faglærte arbejdstagere samt kvinderne, enten fordi de ikke varetager ledelsesfunktioner, eller fordi de er mindre repræsenterede i de teknologisk aktive sektorer, eller endelig fordi de ofte har særlige arbejdsbetingelser (for eksempel deltidsarbejde). Et projekt under fællesskabsprogrammet Telematics Applications, IDEALS, har således gjort det muligt gennem et samarbejde mellem SMV og de tekniske uddannelsesinstitutioner at udvikle særlige uddannelser for SMV (databaser med kursusmoduler, som er tilpasset de pågældende SMV's behov), og der er adgang til disse uddannelser via pc'en eller på de lokale undervisningscentre.

Den generelle uddannelsesindsats er stadig for svag. Fremkomsten af informationssamfundet og de forandringer i arbejdets indhold og tilrettelæggelse, som det medfører, gør det imidlertid nødvendigt snarest at forbedre lønmodtagernes adgang til uddannelse. Det er ligeledes nødvendigt at berige uddannelsernes indhold, da man ikke blot kan nøjes med en tilpasning til den nye arbejdsplads.

* *Alle muligheder, som informationssamfundet tilbyder, skal udnyttes*

Både uddannelsesinstitutioner og industri er inddraget i dette forhold. I dag trænger en kendsgerning sig på: Konkurrencen fra USA er specielt hård på multimedieområdet generelt og i særdeleshed inden for uddannelsesmultimedier. **Europas svaghed skyldes ikke manglende kreativitet, tværtimod.** Men europæiske skabere og virksomhedsledere står over for en alvorlig hindring i form af en meget stor opsplitning af markedet, som stammer fra den kulturelle og sproglige mangfoldighed i Europa. Det er derfor vanskeligt at forrente de investeringer, der foretages på lokalt, regionalt og nationalt niveau. Derfor bør der tilskyndes til udvikling af produkter, som kan afsættes ikke blot i Europa, men globalt.

Underviserne bør ligeledes kunne tilpasse de nye teknologier og anvende dem pædagogisk. De undervisningsmæssige multimediers fremtrængen i skolerne er stadig for langsom, hvilket der er adskillige grunde til. **Den pædagogiske kvalitet af de produkter, der i dag findes, er endnu ikke tilstrækkelig høj til at kunne tilskynde undervisere til at anvende dem.** Derfor er det vigtigt at udvikle multimedier til undervisningsbrug, hvilket Kommissionen støtter med **iværksættelse af den såkaldte multimedieundervisningssoftware task-force.** Desuden råder underviserne ikke altid over udstyr, der er tilstrækkelig kraftigt og af tilstrækkelig god kvalitet.

I informationssamfundet er der også opstået et andet spørgsmål. Som det blev understreget i udtalelsen fra Unionens Regionskomité om almen uddannelse og erhversuddannelse over for de teknologiske og sociale udfordringer (september 1995), er indsatsen at "*fremme de lige muligheder for adgang til uddannelse, i særdeleshed mellem mænd og kvinder, og for at de dårligst stillede grupper (for eksempel personer fra landdistrikter, ældre, etniske minoriteter og indvandrere) ikke bliver andenklassesborgere og får lige adgang til nye teknologier og indlæringsmuligheder*".

Kommissionen er af den opfattelse, at der stadig findes alt for stor ulighed i adgangen til erhvervsuddannelse og på arbejdsmarkedet, og at de muligheder, der ligger i informationssamfundet, skal udnyttes fuldt ud for at reducere denne ulighed.

Det skal fremhæves, at informationsteknologierne muliggør en væsentlig vækst i alle former for fjernundervisning, hvilket Europa-Parlamentet gjorde opmærksom på i sin beslutning fra juli 1993 om åben undervisning og fjernundervisning på grundlag af Pack-betænkningen.

I denne forbindelse bør man nævne erfaringerne fra Det åbne universitet, som i flere år har medvirket til en omfattende udvikling af fjernundervisning.

Der skal fortsat udvikles særlige adgangskrav, som kan gøre det muligt for marginalbefolkninger eller udstødte enten at følge et normalt studium eller finde et job. Det anbefales i denne hvidbog, at dette aspekt prioriteres højt i fremtiden. Medlemsstaterne har gjort en stor indsats for at oprette specielle institutioner eller opsamlingsmekanismer. **Resultaterne, og her tænkes især på de berørte unges problemer med atter at blive en del af samfundet, leder nu til nye tanker om, at der kunne oprettes andre formelle institutioner, som kunne give de pågældende en ny chance, og som Den Europæiske Union vil kunne medvirke til at støtte, således som det foreslås i anden del af hvidbogen.**

b) Anerkendelse af kvalifikationer

I det kognitive samfund skal den enkelte kunne få anerkendt sine grundlæggende tekniske eller faglige kvalifikationer, hvad enten disse er erhvervet i form af et eksamensbevis, for eksempel i lighed med den praksis, der anvendes til at erhverve et kørekort i Storbritannien (Toefl-testen) eller matematikkundskaber (Kangourou-testene). Hvis den enkelte ønsker det, skal han have et personligt uddannelseskreditkort, hvorpå opføres den således godskrevne kompetence.

Dette kan omfatte grundlæggende viden, som let kan splittes op i niveauer (sprog, matematik, ledelse, informatik, jura, økonomi osv.). Det kan ligeledes omfatte teknisk kunnen, som evalueres i virksomheden (regnskab, økonomiske teknikker, eksport osv.) og selv mere tværfaglig viden (organisationsforståelse, visse beslutningsværktøjer osv.). Det er målet for eksempel at gøre det muligt for en person uden eksamensbevis at møde op hos en arbejdsgiver og bevise sin godskrevne kompetence inden for skriftlig udtryksfærdighed, sprog, tekstbehandling eller elektronisk regneark og at kunne vække interesse for den kombination af delkompetencer, som personen har sammensat, selv om den pågældende ikke besidder et sekretærbevis.

Ligeledes kunne man efter ekspertvurdering udbrede brugen af visse værktøjer til evaluering og anerkendelse af kompetencer, som mange europæiske virksomheder har udviklet ud fra egne behov.

Dette frivillige anerkendelsessystem, som skulle være bredt tilgængeligt i Europa og knytte universiteter, handelskamre og faglige sammenslutninger sammen, er naturligvis et supplement til eksamensbeviset og skal ikke erstatte det.

Udvikling af nye valideringsmetoder til anerkendelse af kvalifikationer, således som det foreslås i anden del af denne hvidbog, ville give gøre det muligt at komme længere i retning af det kognitive samfund.

c) Den unge anbringes i et samarbejdsnet, som støtter ham

Den enkelte kan i stadig mindre grad forlade sig på en enkelt institution, men han eller hun kan heller ikke overlades til sig selv. Al erfaring viser, at det er ved at være tilknyttet et netværk af aktører, som samarbejder, at den enkelte får det største uddannelsesmæssige udbytte.

i) Samarbejde mellem de berørte institutioner og aktører

I dag skal tilpasning og forbedring af systemerne for almen uddannelse og erhvervsuddannelse styrkes inden for rammerne af partnerskaber. Ingen institution - og i særdeleshed ikke skole eller virksomhed - skal alene kunne udvikle de kompetencer, der er nødvendige for at opnå beskæftigelse.

I de yngre år er det samarbejdet mellem skole og familie, der bedst sikrer erhvervelse af de grundlæggende færdigheder. Der skal i denne forbindelse lægges særlig vægt på familiens rolle, især i dårligt stillede hjem. Familiernes skal være tæt knyttet til de institutioner, der giver eleverne en ny chance og have adgang til støtteprogrammer.

Senere skal dette samarbejde finde sted mellem undervisningsinstitutioner og virksomheder. I mange medlemsstater udvikles der uddannelser, der omfatter praktikophold, især lærlingeuddannelser, som endnu er dette samarbejdes bedste resultat. Der skal tilskyndes til indgåelse af lærlingeforhold på europæisk plan, og det skal gøres muligt at afvikle lærlingetiden i andre medlemsstater. **Med dette for øje foreslås det i anden del af denne hvidbog, at der udvikles et europæisk lærlingeprogram.**

Det er generelt ønskværdigt, at der udvikles partnerskaber mellem virksomheder og uddannelsessteder.

Disse partnerskaber udvikles især med bidrag fra Fællesskabets aktioner (COMETT). Ligeledes kan nævnes ECATA, som er et tværnationalt uddannelsesprojekt for avanceret teknologi inden for luftfart, der omfatter syv universiteter og elleve europæiske producenter; formålet er at uddanne unge ingeniører, og denne uddannelse afsluttes med et afgangsbevis. Biomerit-nettet samler på sin side 33 partnere fra syv europæiske lande - universiteter, virksomheder, SMV/SMI - på det bioteknologiske uddannelsesområde.

Samarbejdet mellem uddannelsesinstitutionerne og virksomhederne skal sikre, at virksomhederne accepteres som fuldt berettigede partnere i uddannelsesprocessen. I dag kan virksomhederne ikke længere kun betragtes som aftagere af uddannede personer eller som leverandører af et supplement til uddannelsen. De skal fremover være vigtige producenter af færdigheder og ny viden.

Det skal endelig bemærkes, at udvikling af uddannelsesprocesser (i særdeleshed på

tværfaglige områder som miljø, sundhed, forbrug) i stadig større udstrækning ledsages og støttes af et meget bredt partnerskab: foreninger, lokalsamfund, forbrugerbevægelser, specialiserede sammenslutninger (turisme, energi, miljø) osv.

ii) *Et netværk, som underviser og lærer*

Som Carnoy og Castells understreger i "Sustainable Flexibility: A prospective Study on Work, Family and Society in the Information Age" fra School of Education, Stanford Universitet og Berkeley Universitet, april 1995, drejer det sig både om det samarbejde, der dannes inden for organisationerne, og om samarbejdsnetværk, der udvikler sig mellem organisationer eller i lokalområder.

* *Interne samarbejdsnet*

Man ved nu, at det forbedrer kvaliteten af en virksomheds produktion at lade arbejdstagerne arbejde sammen i hold, der har et specifikt ansvarsområde. Kvalitetscirkler, udvidelse af jobområdet samt rådgivningsmøder med deltagelse af arbejdstagere og overordnet ledelses- og salgspersonale gør det muligt såvel at lære som at undervise i disse snævre arbejdskollektiver, hvilket alle har glæde af. Disse samarbejder viser, at denne form for samarbejde har gjort det muligt at overføre automatisk viden til selvstændig kunnen, hvilket vil sige reel viden.

De udvikles også uden for kvalitetscirklerne. Et eksempel herpå er en stor, europæisk bilproduktionsvirksomhed, hvor man havde et problem med bobler i malingen på bilernes tag. Dette blev løst ved at overdrage statistisk overvågning, kontrol og analyse af problemet til arbejdstagerne (FORCE-programmet).

Samarbejdet betyder en gennemgående ændring af arten af de erhvervsuddannelsesinitiativer, virksomhederne gennemfører, ofte inden for rammene af uddannelsesplaner, som arbejdstagerne og deres repræsentanter deltager i udarbejdelsen af. I de mest teknologiske og fleksible virksomheder er samarbejdet i stadig mindre grad centreret omkring erhvervelse af kvalifikationer, der er tilknyttet et specifikt arbejde eller et bestemt job. Når det sker, er det almindeligvis for at supplere den uddannelse, som unge, der kommer ind i virksomheden, og som kun kender den akademiske verden, har.

Uddannelsesinstitutionernes pædagogik burde ligeledes udvikle sig mere hen imod samarbejde.

Der kan imidlertid noteres gennembrud på uddannelsesområdet. "European School Project", som blev iværksat af Centret for Innovation på teknik- og samarbejdsområdet ved Amsterdam Universitet, omfatter i dag 400 skoler. Det fungerer efter det såkaldte telerejse-princip og er et uddannelsesprojekt, der er udviklet i samarbejde med underviserne; det omfatter datasøgning, resultatudveksling, problemløsning. Flere hundrede telerejser har fundet sted siden oprettelsen, på flere sprog og med deltagelse af tusinder af elever.

* *Eksterne samarbejdsnet*

Der findes lokale aktiviteter overalt i Europa (i teknopoler, videnskabscentre, teknologiske centre og teknopoler med flere lokale centre), som er baseret på samarbejde om informations- og oplæringsudveksling mellem forskningsinstitutioner, virksomheder og

undervisningsinstitutioner, og som ikke går via markedet. Disse lokale net fremmer igen den enkeltes kvalifikationer og mobiliserer samtlige berørte aktører, især staten og lokalsamfundene.

På samme måde gør de net, som mobiliserer alle aktørerne i den lokale udvikling, især på foreningsplan, det muligt at finde job, som ganske vist har en lav merværdi, men som gør det muligt at undgå at blive udstødt af samfundet. Generelt forsøger indslusningsnettene ikke blot at aktivere de unge og de udstødte, men også at lære dem at kommunikere, gøre nytte og skifte tilhørsforhold. Det sker ofte af uselviske årsager, oftest uden erhvervsmæssig interesse for dem, men de erhverver sig samtidig kvalifikationer, der er centrale i det moderne samfund.

Regional- og lokalområderne får på denne måde mulighed for at indlede samarbejde, som muliggør en udvikling af den enkeltes kvalifikationer. På dette niveau kan der således skabes arbejdspladser med stor merværdi og udvikles politikker, der sikrer bedre integration af de marginaliserede befolkningsgrupper. Endelig har de afgørende betydning for udbredelsen af erhvervsuddannelsen og styrket samhørighed i Den Europæiske Union.

Der udvikles ligeledes lokale net til udveksling af viden i Europa: i Frankrig, Tyskland, Østrig, Belgien, Spanien, Schweiz. Med disse net kan borgerne dele færdigheder og forme hinanden gensidigt i stil med en form for "tuskhandel med viden", da hver enkelt på skift er underviser og elev. Udvekslingsområderne er meget varierede og går fra informatik til sprog, ja, endog skak. Det skal bemærkes, at disse net generelt er meget involverede i læseindlæring og skolestøtte. Denne erfaring ligger til grund for udviklingen af en styringsmetode for færdigheder, som er baseret på informatik og tager sigte mod at udvikle uddannelsen inden for en gruppe, som flere virksomheder bruger på forsøgsplan.

IV. Fremtidens veje

Beskæftigelsen, som er et afgørende problem i en økonomi, der er under konstant forandring, medfører nødvendigvis en udvikling af de almene uddannelser og erhvervsuddannelserne. Der skal sættes fokus på at tilpasse erhvervsuddannelsen de arbejds- og beskæftigelsesmæssige perspektiver.

Det er nu almindeligt anerkendt, at behovet for en sådan udvikling er en nødvendighed: Det bedste bevis er, at de store doktrinære verbalslagsmål om uddannelsens mål er overstået.

Det vigtige er at bevæge sig hen imod en større fleksibilitet inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse, så der kan tages hensyn forskellige krav og brugere. Det er en sådan bevægelse, debatten inden for Unionen først og fremmest skal dreje sig om.

Allerede nu tegner der sig i medlemsstaterne omridset af svar på dette spørgsmål inden for rammerne af deres forskelligartede uddannelsessystemer.

Denne tilpasning skal følges og intensiveres, i særdeleshed for at sikre opfyldelsen af tre store udviklingsmål: uddannelsesaktørernes autonomi, udvikling i uddannelseseffektivitet og den prioritering, der gives brugere i vanskeligheder.

A. Afslutning på principdebatterne

Opfattelsen af almen uddannelses- og erhvervsuddannelsessystemernes målsætning, deres

tilrettelæggelse, indhold i undervisningen, ja selv pædagogien har ofte været mål for meget ophidsede debatter.

Størstedelen af disse debatter synes i dag at være passé.

Almen dannelse og uddannelse til beskæftigelse er ikke længere modsatrettede eller adskilte.

Man godkender i stadig større grad nødvendigheden af almen viden for at kunne beherske den faglige viden.

Kontakten mellem skole og virksomhed har udviklet sig. Det viser, at de kulturelle eller ideologiske barrierer, som adskilte uddannelsesinstitutionen og virksomheden, er ved at forsvinde, hvilket er til fordel for begge parter. Ifølge medlemsstaterne og deres traditioner viser denne tilnærmelse, eller dette samarbejde, sig i den indledende undervisning eller i erhvervsuddannelsen.

Princippet om lige ret til uddannelse omsættes i stadig højere grad til konkrete lige muligheder. Positiv diskriminering til fordel for de mindst begunstigede brugere accepteres nu for at forhindre fiasko i skolen.

Fremkomsten af informationssamfundet, som i første omgang bekymrede uddannelsesverdenen, har afsløret nye krav til almen uddannelse og erhvervsuddannelse og er begyndt at forny de pædagogiske indfaldsvinkler. Det har ligeledes gjort det muligt at udvikle kontakter og bånd mellem undervisere og institutioner, især på europæisk plan.

B. Det centrale spørgsmål: Mod større fleksibilitet

Strukturerne inden for de almene uddannelsesinstitutioner og erhvervsuddannelsesinstitutionerne skal tilpasses, så de kan møde brugerne og deres behov.

Disse institutioner, som er etableret for at uddanne og danne borgere eller lønmodtagere, som skal finde permanent beskæftigelse, er endnu ikke tilstrækkelig fleksible, selv om der er institutioner og undervisere, som eksperimenterer med fornyelse, om end det ikke sker i samarbejde.

Det er fleksibilitetens vej, vi skal slå ind på for at tilpasse os et socialt krav, som bliver stadig stærkere og stadig mere mangeartet.

Hvordan skal det nås? Det haster med at få det debatteret med udgangspunkt i de store spørgsmål, som vi står over for i dag:

- * Hvordan skal man forene udvikling i underskolen og den stadigt stigende adgang til de videregående uddannelser med bestræbelserne for kvalitet i undervisningen?
- * Hvordan skal man passe undervisningens formål ind med de forskelligartede krav, når der stadig eksisterer forbehold for at skelne mellem de forskellige elever?
- * Hvordan skal man forsvare og forbedre undervisernes status samtidig med, at man tilskynder dem til at opfylde det kognitive samfunds lange række af behov?

- * Hvordan skal man forberede underviserne på udviklingen i undervisningsmål og de ændrede pædagogiske værktøjer?
- * Hvordan skal man skabe betingelserne for en livslang uddannelse, det vil sige permanent adgang til fornyelse af viden og erhvervelse af ny viden?

C. Medlemsstaterne nuværende løsninger

Der viser sig allerede nu bemærkelsesværdige udviklinger i hele Europa. I alle uddannelsessystemer søger man at udvikle kvalitet og uddannelser, at gøre almen uddannelse og erhvervsuddannelse livsvarige og at forbedre udnyttelse af finansieringen.

1. Søgen efter kvalitet

I underskoleundervisningen bemærker man en tilbagevenden til beherskelse af grundlæggende færdigheder, i særdeleshed i de tre basisdiscipliner læsning, skrivning og regning. Indlæring af fremmedsprog bliver stadig mere udbredt, hvilket også gælder indføring i informationsteknologi.

Både uden og inden for det institutionaliserede undervisningssystem gør underviserne forsøg med nyskabende, pædagogiske metoder. I skolen drejer det sig for eksempel om metoder som Decroly i Belgien, Steiner i Tyskland, Montessori i Italien og Freinet i Frankrig. Inden for voksenundervisningen sker der ligeledes en udvikling, for eksempel på folkeuniversiteterne eller "Outdoor Education", som er udviklet i Storbritannien. Her udbydes øvelser eller praksis, som er forskellig fra indholdet i den traditionelle permanente uddannelse ved, at man stiler mod tilpasning af adfærd i stedet for abstrakt viden.

Alle disse forsøg viser, at der eksisterer en reel kreativ evne hos underviserne, som skal have mulighed for at komme til udtryk og udvikle sig. De er generelt forud for undervisningssystemerne: Det er hos dem, man finder forløberne for det kognitive samfund.

På de højere uddannelsesstrin er tendensen til længerevarende studier og udvidet adgang til de videregående studier et klart tegn på den stigende kvalitet i den menneskelige kapital. Ikke desto mindre stilles i alle de videregående undervisningssystemer spørgsmålet om, hvorvidt man kan klare denne nye tilstrømning og samtidig bevare eksamensbevisernes niveau.

2. Søgen efter nye kvalifikationsmåder

I alle medlemsstater betragtes spørgsmålet om forbindelsen mellem almen uddannelse og erhvervsuddannelse som centralt. Visse medlemsstater bestræber sig på at sikre erhvervelse af basisfærdigheder i en erhvervsundervisningssammenhæng, hvor man understreger **læringeuddannelsen**. Andre vælger en tæt sammenknytning mellem skole og virksomhed. Interessen centrerer om at placere de pågældende unge i en "arbejdssituation", samtidig med at man bevarer undervisningens kvalitet. Andre medlemsstater foretrækker at henlægge den indledende, faglige uddannelsesfase til efter denne periode.

Virksomhedernes og arbejdsmarkedets parters inddragelse i opbygningen af basisundervisningen og de unges overgang til det erhvervsaktive liv synes at være en klar tendens, især ved **blandingsuddannelser** (som omfatter den "tvedelte" uddannelse).

Visse medlemsstater søger at udvikle værktøjer, som tilbyder **genopfriskningskurser** eller en såkaldt **uddannelsesgaranti**, og som har til formål at give unge, som skal ind på arbejdsmarkedet uden adgangsbeviser, mulighed for at erhverve de uundværlige grundlæggende og faglige færdigheder.

Spørgsmålet om **certificering, godkendelse og anerkendelse af opnåede færdigheder**, især færdigheder, der er erhvervet på arbejdspladsen, er et centralt punkt i debatten i flere medlemsstater, hvor de traditionelle processer ofte synes for stive og formelle.

3. Udvikling af permanent eller livslang uddannelse

Begrebet **nøglefærdigheder** udbredes i alle uddannelser. Fag og kvalifikationer bliver mere fleksible. Alle medlemsstater mener, at adskillelsen mellem almen uddannelse og erhvervsuddannelse bliver mere og mere udvisket.

Det skal bemærkes, at den massive udvikling af udstødsesfænomener og de demografiske perspektiver på mellemlangt sigt fører til, at de fleste medlemsstater gør **voksenuddannelse** til et privilegeret initiativ- og udviklingsområde på lokalt plan.

I flere medlemsstater udvikles erhvervsuddannelsesværktøjer i samarbejde med arbejdsmarkedets parter ud fra diskussion, forhandling og endda styring af uddannelsesproblemerne. I betragtning af at nogle problemer er meget sammensatte - vekseluddannelser, aftaler om arbejdstid og muligheden for at integrere uddannelsesdimensionen - udvikles den traditionelle undervisning sig på forskellige niveauer i flere medlemsstater.

4. Nye finansierings- og evalueringsordninger

Nogle medlemsstater eksperimenterer med **nye finansieringsordninger for almen uddannelse og erhvervsuddannelse**, som for eksempel "undervisningsbon'er" til samfinansieringsordninger for permanent uddannelse, således at de involverede personer selv varetager omkostningerne (via skattefradrag, begunstigede lån eller etablering af en "uddannelsesopsparing").

Forsøget med at finde nye finansieringsformer til almen uddannelse og erhvervsuddannelse udvikler sig, selv om de dertil afsatte offentlige budgetter ofte er en stor del af de offentlige udgifter, i en sammenhæng, hvor man de sidste år har kunnet konstatere **en vis forsinkelse i deres udvikling**.

Den debat, der foregår i medlemsstaterne om de ressourcer og den offentlige finansiering, der skal anvendes til almen uddannelse og erhvervsuddannelse, ledsages af en **øget vilje til større gennemsigtighed i systemerne og især til en evaluering af produktiviteten i de offentlige udgifter på området**. Det drejer sig om at råde over **troværdige referenceindikatorer** og især data vedrørende den private finansiering (husholdningernes, virksomhedernes osv.). I en periode, hvor debatten om finansieringsoverførsel foregår i alle medlemsstaterne, bliver ønsket om en bedre vurdering af omkostningerne (og af udbyttet) mere og mere udtalt.

D. Nye udviklinger

I lyset af disse forandringer og erfaringer tegner der sig et klart billede af tre udviklingsveje.

Den første er **selvstændighed** for aktørerne i den almene uddannelse og i erhvervsuddannelsen.

Med en større grad af selvstændighed til de ansvarlige aktører, som skal have fuldt overblik over de opgaver, de bliver betroet, kan uddannelsessystemerne bedre tilpasses.

De grundlæggende institutioner skal således gøres mere selvstændige. Erfaringen viser, at de mest decentrale systemer også er de mest fleksible, som hurtigst tilpasser sig, og som gør det muligt at udvikle nye partnerskabsformer med socialt sigte.

Inden for den livslange uddannelse skal denne selvstændighed opstå gennem en forhandlingsproces mellem de på de forskellige niveauer af arbejdsmarkedet berørte parter (virksomhed, branche, region, tværfaglige organisationer osv.), da det første formål er, at lønmodtagerne, og især dem i SMV, får adgang til uddannelsesaktioner.

Den anden udvikling vedrører **evaluering**. Evaluering er nødvendig for at retfærdiggøre den uundgåelige stigning i finansieringen.

Interessen for evaluering er lige så udtalt i forbindelse med bedømmelse af den almene uddannelses og erhvervsuddannelsens hensigtsmæssighed i forhold til de berørte parter og ønsket om midler til at øge resultaterne i skolen, faglig indpasning eller omskoling. Evaluering gør det muligt at foretage en bedre tilpasning af erhvervsuddannelsen, den grundlæggende og videregående, til arbejdsmarkedet, som på én gang karakteriseres af stor arbejdsløshed og mangel på arbejdskraft i visse aktivitetssektorer eller fag.

Evaluering kan gøre det muligt at tage højde for den **investering**, som den livslange uddannelse udgør for virksomhederne (og for arbejdstagerne). Derfor er **uddannelsesudgifterne, for eksempel til interne omskolings- eller oplæringsprocesser, et aktiv for virksomheden på samme måde som de øvrige kapitalgoder, for eksempel inden for forskning. De skal derfor nyde godt af samme skattemæssige behandling**, dog ikke på bekostning af arbejdstagenes fri bevægelighed. Det er dette, der foreslås i anden del af denne hvidbog.

Evaluering kan endelig bidrage til kendskab til og udbredelse af erfaringer og god praksis. Det er i denne hensigt, at der i hvidbogens anden del stilles forslag om at observere nyskabende praksis inden for faglig uddannelse.

Den tredje, nye udvikling vedrører den opmærksomhed, der rettes mod **grupper** med problemer.

Det er mere og mere udtalt, at uddannelsesindsatsen for de befolkningsgrupper, som ikke har andre integrationsmidler, skal være særligt intensiv, for at man på én gang kan videregive basisviden og grundlæggende værdier. Her er skolens integrerende rolle altafgørende, hvilket Europa-Parlamentet også understregede i sin beslutning fra marts 1993 vedrørende indvandrerbørns skolegang, der blev truffet på grundlag af fr. Dührkop-Dührkops betænkning.

Positiv diskriminering til fordel for de socialt mindst begunstigede grupper er uomgængelig, i særdeleshed i vore storbyers forstæder og problemfyldte kvarterer. Uden sådanne foranstaltninger vil den sociale opsplitning blot blive endnu mere udtalt. Disse kvarterer skal tværtimod modtage øget offentlig støtte og en koncentration af institutionelle midler, og

politikken skal støtte sig til de lokale myndigheder og det sociale net. De skal ikke have nybegyndere eller vikarer, men råde over de bedst kvalificerede undervisere, som anvender de nye informationsteknologier. Skolestøtten skal styrkes i tæt samarbejde med familierne.

*
* *

Arbejdet hen mod det kognitive samfund har et dobbelt formål.

Det første er **økonomisk**. Den Europæiske Union, som er verdens største eksportør, har meget logisk valgt at være åben over for verdensøkonomien: Den skal derfor konstant styrke sin økonomiske konkurrenceevne. Det er midlet til at nå *"en varig, ikke-inflationær vækst, der bevarer miljøet"* og *"et højt beskæftigelsesniveau og et højt socialt beskyttelsesniveau"*, som der hedder i artikel 2 i Traktaten for Den Europæiske Union.

Som det understreges i hvidbogen "Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse", udgør de menneskelige ressourcer Unionens væsentligste trumf. Problemets omfang blev klart anskueliggjort i meddelelsen om en politik for konkurrenceevnen i Europa: *"Den Europæiske Unions væsentligste trumf til at styrke erhvervslivets konkurrenceevne findes i evnen til at skabe og udnytte viden gennem arbejdskraftens store potentiale og den sociale samhørighed; det er dette grundlag, at denne trumf kan valoriseres"*.

Europa skal investere i uddannelse for at højne lønmodtagernes og alle erhvervsaktives generelle uddannelsesniveau via grunduddannelsen og opmuntring til erhvervelse af ny viden hele livet igennem. Denne immaterielle investering skal ligeledes gøre det muligt at imødegå tendenserne på arbejdsmarkedet: uhensigtsmæssig fordeling mellem de efterspurgte og de udbudte kvalifikationer, demografiske forandringer, udvikling af serviceaktiviteter, omlægning af arbejdets indhold og organisering.

Til denne økonomiske nødvendighed svarer **en bydende social nødvendighed: Man skal undgå den sociale opsplitning**. Den sociale udstødelse har bredt sig i Europa de sidste år. Der skal ikke tales længe om konsekvenserne af denne situation, som enhver kan måle.

Det europæiske samfund skal tage alle forholdsregler over for dette problem. Den sociale udstødelse kan bekæmpes på to fronter: Den skal tvinges tilbage ved atter at indpasse de udstødte, og den skal forebygges ved at nedsætte sårbarheden hos dem, den kunne ramme. Det fremstår klart, at der skal gøres en særlig indsats for de mest sårbare befolkningsgrupper, især i de bydele, der er hårdest ramt af arbejdsløsheden. Denne indsats omfatter grunduddannelse og livslang uddannelse. Den omfatter ligeledes udvikling af initiativer, som gør det muligt at give de unge, der har forladt skolesystemet uden afgangsbevis eller færdigheder, en ny chance.

For alt begynder i skolen. Der findes det kognitive samfunds rødder. Når denne hvidbog insisterer på den enkeltes rolle som hovedaktør, takket være ønsket om selvstændighed og at lære, som sætter ham eller hende i stand til at styre sin fremtid, er det blot for at fremhæve skolens rolle i denne udvikling. Skolen skal tilpasse sig, men den forbliver hovedinstrumentet for den personlige udvikling og hver enkelts sociale integration. Der kræves meget af skolen, fordi den kan give så meget.

ANDEN DEL: OPBYGNING AF DET KOGNITIVE SAMFUND

Retningslinjer for indsatsen

Opbygningen af det kognitive samfund sker ikke fra den ene dag til den anden. Der kan ikke udstedes dekret derom. Det bliver en fortløbende proces. Denne hvidbog skal ikke fremlægge et program med foranstaltninger - Kommissionen ligger ikke inde med nogen mirakelopskrift. Hvidbogen skal blot vække til eftertanke og skitsere mulighederne.

Omfanget af de forandringer, der sker, kræver imidlertid en indsats, hvis Europa ikke ønsker, at kravet om større og bedre investeringer i kundskaber blot forbliver et slogan.

Af tre grunde er en ændret opfattelse af problemerne nødvendig:

- det er blevet væsentligt for Unionens konkurrenceevne og for bevarelse af dens sociale model, at kvaliteten i den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen opprioriteres. Det er i særdeleshed her, den europæiske identitet formes til det kommende årtusind;
- kravet om almen uddannelse og erhvervsuddannelse stiger stadig; hvad udbuddet angår, hænger det sammen med udviklingen i informationssamfundet;
- i dag når fænomenet social udstødelse et sådant omfang, at det ikke længere kan tolereres, og afstanden mellem dem, der ved, og dem, der ikke ved, skal mindskes.

I alle medlemsstaterne gøres der i dag en stor indsats for at forbedre det generelle færdighedsniveau med udgangspunkt i det overordnede ønske om at gengive skole dens centrale plads i samfundet og viljen til at styrke uddannelsens rolle i lige muligheder for alle, i særdeleshed mellem kvinder og mænd. Den Europæiske Union har for sin del ikke sparet på indsatsen med de midler, den råder over, som er begrænsede både på det juridiske og det budgetmæssige område. Ingen kan bestride den succes, programmer som ERASMUS, COMETT og LINGUA har høstet, og som tusindvis af europæere har nydt godt af, og som har bidraget til en dybtgående mentalitetsudvikling, i særdeleshed hos de unge, for hvem Europa er blevet en realitet.

De store principper, der har ligget til grund for disse programmer i 80'erne, fortsættes i programmer som LEONARDO og SOCRATES. Ud over reformen af strukturfondene - og i særdeleshed målsætning nr. 4 - har det muliggjort udvikling af fællesskabsinitiativer i form af særprogrammer, som for eksempel EMPLOI og ADAPT, der har styrket indsatsen inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse. Endelig omfatter det fjerde rammeprogram for forskning for første gang finansiering af forskning i almen uddannelse og erhvervsuddannelse.

I dag drejer det sig ikke om at starte forfra med lokale, nationale, europæiske resultater og endnu mindre om at gennemføre en reform af uddannelsessystemerne, men om at forsøge at få aktørerne - underviserne, virksomhederne, de offentlige myndigheder - til at enes om nye retningslinjer, som hurtigt vil kunne tage form af konkrete foranstaltninger.

Til den ende lanceres med denne hvidbog i 1996, der er "**Det europæiske år for livslang almen uddannelse og erhvervsuddannelse**", en debat, som ud fra de fælles målsætninger skulle gøre

det muligt i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet at fastlægge:

- aktioner, der falder under lokal og national kompetence;
- aktioner, der skal iværksættes på europæisk plan;
- samarbejds- og støtteaktioner mellem Unionen og medlemsstaterne.

Kommissionen påtænker at fremlægge konklusionerne af disse drøftelser og vil stille forslag om retningslinjer for kommende aktioner.

Hvad angår kompetencer, er overholdelse af subsidiaritetsprincippet af to grunde et væsentligt element i den debat, der skal i gang:

- * På den ene side har Traktatens forfattere i art. 126 og 127 omhyggeligt præciseret, at Fællesskabet iværksætter en erhvervsuddannelsespolitik, der støtter og supplerer medlemsstaternes initiativer med fuld respekt for, at ansvaret for undervisningsindholdet og tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelserne ligger hos medlemsstaterne.
- * På den anden side skal subsidiaritetsprincippet, i henhold til hvilket beslutningen skal træffes, på det mest hensigtsmæssige niveau præge enhver aktion inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse. Der er her tale om et princip, som er stadfæstet i Traktaten.
- * Mere generelt er der også tale om et princip om sund fornuft, i henhold til hvilket kun kompetencer, som enkeltpersoner, familier og mellemliggende politiske myndigheder ikke kan udøve, skal udøves på det højeste politiske organisationsniveau og derfor fjernt fra nærområdet. I henhold til analysen i første del af denne hvidbog skal vejen mod det kognitive samfund centreret omkring den enkelte i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet. Kommissionen er desuden fuldt ud klar over, at handlingskompetencen i flere medlemsstater hører under regionale eller decentrale instansers område.

Man må imidlertid gøre sig klart, at det at fremme den europæiske dimension i den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen nu mere end tidligere er blevet en nødvendighed af effektivitetsårsager, der fremhæves af globalisering og risiko for opløsning i det europæiske samfund. For at bevare sin forskellighed og rigdommen i sine traditioner og strukturer skal Europa i takt med eventuelle kommende udvidelser blive et relevant interventionsniveau og sikre det nødvendige samarbejde på disse områder mellem Unionen og medlemsstaterne.

På procedureniveauet ønsker Kommissionen, at der i 1996 etableres hensigtsmæssige fora, som skal debattere alle de problemer, der opstår i forbindelse med opbygningen af det kognitive samfund. Det kunne for eksempel være kæmpeministerråd med deltagelse af ikke blot undervisningsministrene, men også social- og industriministrene.

Kommissionen bemærker desuden med interesse, at regeringsstrukturerne i flere medlemsstater udvikler sig hen imod sammenlægning af undervisnings-, forsknings- og erhvervsuddannelsesministerierne, hvilket også er sket i kommissærkollegiet.

Hvad angår finansiering af de fremtidige initiativer, er det klart, at Kommissionen ikke har til hensigt at blande sig i medlemsstaternes interne valg, idet den dog ønsker, at den høje prioritet, der er givet til almen uddannelse og erhvervsuddannelse, bevarer sin fulde betydning.

På fællesskabsplan er Kommissionen ligeledes bekendt med, at overholdelse af de økonomiske perspektiver ikke for øjeblikket giver mulighed for frigivelse af ny finansiering. Den henleder også opmærksomheden på den kendsgerning, at de foreslåede foranstaltninger ikke er omkostningstunge - hvilket på ingen måde står i modsætning til deres nyskabende karakter - og at de kan finansieres ved omlægninger inden for eksisterende programmer. Inden for rammerne af især SOCRATES og LEONARDO vil der således allerede i 1996 blive fremlagt en handlingsplan for de målsætninger, der defineres i anden del af denne hvidbog.

Det er i denne ånd, hvidbogens anden del præsenterer de retningslinjer, der skal kunne lette samarbejdet mellem alle aktører eller supplere deres initiativer, samtidig med at hver enkelt fuldt ud kan udøve sit ansvar:

- Det påhviler fuldt ud medlemsstaterne at fastlægge og lede denne udvikling i strukturer og tilrettelæggelse af deres systemer for almen uddannelse og erhvervsuddannelse samt indholdet af den undervisning, disse formidler. Deres rolle er derfor væsentlig for fremkomsten af det kognitive samfund.
- Uddannelsesinstitutionerne skal styrkes og deltage aktivt i sammensætningen af samarbejdsnet med de øvrige aktører.
- Virksomhederne skal i stadig højere grad deltage i uddannelsen og bidrage til at udbrede nye kompetencer.
- Den enkelte skal have permanent adgang til en vifte af uddannelses- og erhvervsuddannelsestilbud, som er mere målrettet og veldefineret, og som supplerer den generelle viden, således at den enkelte kan erhverve dem uden for det formelle system.

For at fremme disse retningslinjer og iværksætte konkrete aktioner identificerer Kommissionen fem generelle målsætninger:

- **Tilskynde til erhvervelse af ny viden**
- **Skabe en tættere forbindelse mellem skole og virksomheder**
- **Bekæmpe udstødelse**
- **Sikre beherskelse af tre fællesskabssprog**
- **Sikre lige behandling af fysisk investering og investering i uddannelse**

For hver af disse målsætninger foreslår denne hvidbog retningslinjer og råd, samtidig med at den præsenterer aktioner, som Fællesskabet kunne gennemføre for at støtte og supplere de nationale aktioner. For hver generel målsætning gives der i dette dokument en beskrivelse (se indrammet tekst) af et væsentligt, eksperimenterende projekt, som vil kunne få en demonstrationsvirkning og anspore til andre lignende projekter.

Dette projekt kan i første omgang iværksættes inden for rammerne af de nuværende SOCRATES- og LEONARDO-programmer og efterfølgende inden for rammerne af strukturinitiativer, i særdeleshed "EMPLOI" (YOUTH START) OG "ADAPT". Med hensyn til støtteaktioner på europæisk niveau grupperes forslagene pr. emne i stedet for pr. område (almen uddannelse, erhvervsuddannelse). Det juridiske referencegrundlag for den enkelte støtteaktion vil blive defineret i forbindelse med fremlæggelsen af forslag, som udarbejdes på grundlag af reaktionerne fra medlemsstaterne, Parlamentet og andre interesserede parter, der er medtaget i denne hvidbog.

I. Første generelle mål

"Tilskynde til tilegnelse af ny viden"

At øge mængden af viden, det vil sige den enkeltes generelle vidensniveau, har højeste prioritet. Det sker gennem en hel vifte af foranstaltninger, som det påhviler medlemsstaterne at udvikle, og som er blevet analyseret i første del af denne hvidbog.

Et generelt princip, der er anerkendt af alle, er af afgørende betydning: fremkomsten af det kognitive samfund betyder, at der skal tilskyndes til erhvervelse af ny viden.

Der skal derfor gøres mest muligt for at tilskynde til at lære.

Den forbedrede information om de eksisterende uddannelser skal udbredes gennem oprettelsen af såkaldte videnressource-centre i Unionens medlemsstater, som det foreslås i Ciampi-rapporten.

Godskrivning af den viden, som den enkelte har erhvervet livet igennem, forudsætter, at der åbnes for **nye måder at anerkende kompetence på**, ud over eksamensbeviserne, og det skal først og fremmest ske på nationalt og lokalt plan.

Støtte til mobilitet kan ligeledes tilskynde til at øge den enkeltes viden. Den geografiske mobilitet udvider den enkeltes horisont, stimulerer intellektet og virker befordrende på den almene dannelse. Det kan kun styrke evnen til at lære, som i høj grad bør udvikles i dag.

Endelig skal de **nye kommunikationsteknologier** stilles til rådighed for almen uddannelse og erhvervsuddannelse: det potentiale, de gemmer på, skal udnyttes. På sigt bør enhver klasse have det nødvendige udstyr, så de unge kan få adgang til informatikken. Det forudsætter især, at Europa giver sig selv nye, pædagogiske kvalitetsinstrumenter, som er tilpasset de uddannelsesmæssige og kulturelle traditioner.

Derfor stilles der i denne hvidbog forslag om følgende støtteaktioner på europæisk plan.

A. Anerkendelse af kvalifikationer

I alle europæiske lande søger man at identificere "nøglekvalifikationer" og at finde de bedste midler til at erhverve, evaluere og bevise dem. *Det foreslås at indlede en europæisk proces, der skal have til formål at sammenholde og udbrede disse definitioner, metoder og praksis. Hvad drejer det sig om?*

Den grundlæggende idé er via et samarbejde mellem alle relevante europæiske aktører:

- For det første at identificere et vist antal veldefinerede vidensområder, både generelle og mere erhvervsprægede (matematik, informatik, sprog, regnskab, finansiering, ledelse osv.);
- For det andet at udvikle valideringssystemer for hvert enkelt af disse vidensområder;
- For det tredje at tilbyde nye, mere fleksible midler til anerkendelse af kvalifikationer.

Med et sådant system, der supplerer de formelle kvalifikationssystemer, kunne man indføre større individuel selvstændighed i opbygningen af kvalifikationer. Derved kunne de, der ikke vil eller kan indpasses i et klassisk undervisningssystem, igen få smag for uddannelse.

Hvis det lykkes på frivillig basis at gennemføre dette kvalifikationsanerkendelsessystem i Europa, vil der være taget et stort skridt frem mod det kognitive samfund.

Der gennemføres et projekt med *personlige kvalifikationskreditkort*: et sådant dokument skal gøre det muligt for den enkelte at få anerkendt sin viden og knowhow, efterhånden som de erhverves. Det drejer sig om gennem studier og pilotprojekter at tilegne sig de relevante data og overveje anvendelsesformer for et sådant kort. Målet for dette initiativ er ikke at udvikle og gennemtvinge et enkelt kort i Europa, men at bidrage til udvikling af sådanne værktøjer, så man kan nå frem til at definere fælles standarder, herunder tværfaglige.

Der vil blive indført *en europæisk anerkendelse for tekniske og faglige kvalifikationer* (jf. indrammet tekst) på grundlag af et samarbejde mellem videregående institutioner, faglige sammenslutninger, virksomheder osv.). Arbejdsmarkedets parter tilknyttes denne aktion.

Endelig vil der blive ydet støtte til udvikling af alle former for aftaler, på virksomhedsniveau, på brancheniveau, på regionalt plan osv., som tager udgangspunkt i princippet om de personlige kvalifikationskort.

B. Bevægelighed

De studerendes bevægelighed skal lettes: I henhold til Europa-Parlamentets beslutning og Rådets konklusioner (1993) skal alle studerende, der har modtaget et studielegat i sit eget land skal efter ønske kunne benytte det til at følge undervisning på enhver højere uddannelsesinstitution, de pågældende kan blive optaget på, i en anden medlemsstat. Kommissionen fremsætter et forslag i den forbindelse.

Der oprettes nye studier på "masters"-niveau i samarbejde mellem flere højere uddannelsesinstitutioner ved hjælp af fælles menneskelige og materielle ressourcer. Studierne skal munde ud i gensidigt anerkendte eksamensbeviser og opfylde det europæiske markedes kvalifikationsbehov.

Den gensidige akademiske og faglige anerkendelse udvikles ved hjælp af et meritoverførselssystem for "værdienheder" (ECTS - European Transfer Credit System), og noget tilsvarende vil blive gjort gældende for erhvervsuddannelser. På dette område er målet at nå til en gensidig anerkendelse af erhvervsuddannelsesmoduler gennem privilegerede aftaler mellem uddannelses- og erhvervsuddannelsesinstitutioner samt mellem faglige brancher.

De administrative, juridiske og socialpolitiske hindringer for udveksling af studerende, personer under erhvervsuddannelse, undervisere og forskere skal fjernes. Kommissionen udarbejder præcise forslag ud fra de retningslinjer, der er indeholdt i grønbogen om disse spørgsmål, og som er fastsat i arbejdsprogrammet for 1995.

C. Multimediesoftware til undervisningsbrug

Inden for rammerne af Det europæiske år for livslang, almen uddannelse og

erhvervsuddannelse (1996) og i forbindelse med arbejdet i task forcen "Multimediesoftware til undervisningsbrug" vil udviklingen af europæisk undervisningssoftware blive støttet gennem:

- fælles indkaldelser af tilbud mellem de berørte fællesskabsprogrammer (SOCRATES, LEONARDO, ESPRIT, TELEMATIQUE, MEDIA II, INFO 2000 osv.),
- etablering af værktøjer til validering og beskrivelse af undervisningssoftware og europæiske produkter, der udarbejdes inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse for at bidrage til udbredelsen af disse produkter.

Eksempel nr. 1

Nye valideringsmåder til anerkendelse af kvalifikationer

Mål:

- * At udvikle et behov for almen uddannelse og erhvervsuddannelse for unge og voksne, der ikke kan eller vil optages i et formelt eksamensgivende system eller i faglig grunduddannelse.
- * At give den enkelte mulighed for at få anerkendt ufuldstændige kvalifikationer i et smidigt og permanent system (der til hver en tid skal kunne anvendes af den enkelte, så meget det ønskes), som skal bedømme videnenheder.
- * At identificere, evaluere og nå til enighed om disse videnenheder.
- * At tilskynde den enkelte til selv at erhverve sig kvalifikationer, navnlig ved selv at samle den elementære viden.

Metoder:

- * At støtte det europæiske samarbejde om at muliggøre opsplitting af de store fagområder i modulenheder.
- * At fastlægge europæiske net af erhvervsuddannelsescentre, virksomheder og faglige brancher med henblik på at få identificeret den mest efterspurgte tekniske og faglige viden, indholdet af de påkrævede "nøglekvalifikationer" samt de forskellige forløb, man skal igennem for at erhverve sig denne viden.
- * At fastlægge de bedste anerkendelsesmetoder for de to former for viden (udbredte evalueringsprocedurer, evalueringseksperter, tester osv.).
- * At give et samlet billede af det europæiske kvalifikationsgodkendelsessystem på globalt plan og nå frem til en europæisk etikette.
- * At oprette et personligt kvalifikationskreditkort.

II. Andet generelle mål

"Tættere forbindelse mellem skole og virksomhed"

Det er nødvendigt at skabe en tættere forbindelse mellem skole og virksomhed, da det er her, man erhverver den supplerende viden. I nogle europæiske lande har denne tilnærmelse fundet sted for længe siden. I andre er den sket langsomt og løbende, eller også er der stadig en mur mellem undervisnings- og produktionssektoren.

At styrke kontakten mellem skole og virksomhed kan kun være til begges bedste og øge de lige muligheder for beskæftigelse og faglig uddannelse for mænd og kvinder. For skolen i den bredeste betydning, fra grundskole til videregående uddannelse, drejer det sig om at opnå et bedre forhold mellem de udbudte uddannelser og mulighederne for beskæftigelse. For virksomheden er indsatsen at kunne regne med lønmodtagere, som både besidder de tekniske og de grundlæggende kulturelle kvalifikationer samt evnen til selvstændighed og udvikling. For mænd og kvinder under uddannelse øger en sådan tæt forbindelse muligheden for adgang til beskæftigelse og tilpasning til forandringerne i arbejdet.

At skabe kontakt mellem skole og virksomhed skal derfor opprioriteres, og arbejdsmarkedets parter skal deltage deri. Der er tre betingelser:

Den første betingelse er, at uddannelsessystemet skal åbnes i forhold til arbejdslivet. Uden at nedgøre uddannelsens formål er det forståelse for arbejdslivet, virksomheden og de forandringer, der præger produktionsaktiviteterne elementer, som skolen skal tage højde for.

Den anden betingelse er virksomhedens engagement i uddannelserne, ikke blot for egne lønmodtagere, men også for unge og voksne. Erhvervsuddannelse må ikke blot opfattes som et middel til at levere kvalificeret arbejdskraft til virksomhederne; de har selv et ansvar, navnlig for at give en chance - som oftest beskæftigelse - til alle dem, som ikke har haft succes i de traditionelle uddannelsessystemer. Det skal virksomhederne have en bedre forståelse for. Nogle af dem har gjort en betydelig indsats for at omskole deres personale til de nye teknologier. Andre gør det ikke, og arbejdstagere, der tydeligvis er rede til at påbegynde en uddannelse, sendes på gaden.

Den tredje betingelse, som supplerer de to første, er udvikling af samarbejdet mellem undervisningsinstitutioner og virksomheder.

En udvikling af båndet mellem uddannelse og virksomhed kræver udvikling af lærlingeuddannelsen. Det er en uddannelsesmetode, som er tilpasset alle kvalifikationsniveauer og ikke blot de laveste. Lærlingeuddannelsen begynder for øvrigt at gøre sit indtog i den videregående uddannelse på handels- eller ingeniørskolernes initiativ. Således har en stor fransk handelsskole, ESSEC, efter at have introduceret lærlingeuddannelsen i sit program, udbredt dette skridt på europæisk plan i samarbejde med andre europæiske højere uddannelsesinstitutioner som for eksempel London Business School, Università Bocconi i Milano eller Universitetet i Mannheim.

Lærlingeuddannelsen giver på samme tid de unge den nødvendige viden og livs- og arbejds erfaring inden for virksomheden. Ved at give dem en første kontakt til produktionssektoren får de betragtelige muligheder for at få adgang til beskæftigelse. **Fremme af lærlingeuddannelsen** på europæisk plan vil være en værditilvækst for de unge og for

virksomhederne.

Tilnærmelsen mellem undervisning og produktion skal ligeledes styrke og forny **erhvervsuddannelsen**, både grunduddannelsen og den permanente uddannelse. Denne tilnærmelse berører alle lønmodtagere. Et punkt er meget vigtigt. For at Europa skal forblive en industriel supermagt, er der behov for kvalificeret produktionsarbejdskraft. Den stolte tradition fra den faglige arbejderkultur skal bevares og udvikles i forhold til de nye produktionsbetingelser: beherskelse af de nye teknologier, vigtigheden af vedligeholdelsesaktiviteter, selvstændige arbejdsopgaver, gruppearbejde, forbedring af kvaliteten osv. Mere generelt er der brug for en erhvervsuddannelse, som ikke er opdelt, og som gør det muligt for den enkelte at forstå og dermed beherske det arbejde, han eller hun udfører, og endda udvikle sig i dette arbejde. Det drejer sig for eksempel om:

- at gøre det muligt for teknikere at blive ingeniører ved at supplere deres uddannelse med en mere generel uddannelse inden for organisation, ledelse osv.

- at gøre det muligt for ingeniører og også for andre arbejdstagere at forstå den samlede proces fra produktion til salg og forbrug af slutproduktet (installation, vedligeholdelse osv.).

Servicesektoren, håndværkerne og de små virksomheder åbner i dag perspektiver for jobskabelse, hvilket fremgår af Kommissionens meddelelse "Håndværksfagene og de små virksomheder, nøglen til vækst og beskæftigelse i Europa" (Kom (95) 502, endelig udgave). Det synes derfor nødvendigt at sikre udvikling af nye vekseluddannelser, som svarer til de nye faglige profiler i servicesektoren, og at yde uddannelsesmæssig støtte til oprettelse af virksomheder.

Ligeledes skal man fremme nyskabelser i erhvervsuddannelsen. Det er ved selv at forny sig, at uddannelsen fremmer innovationen.

Derfor foreslås der i denne hvidbog følgende aktioner.

A. Lærlingeuddannelse

Lærlingeuddannelsen på europæisk plan vil blive udviklet efter ERASMUS-modellen (jf. indrammet tekst). Finansiering af støtten sikres ved en omlægning af de nuværende programmer, i særdeleshed inden for rammerne af LEONARDO.

Det drejer sig om at give de unge de bedste chancer ved på en eller anden måde i hele Europa og for alle de forskellige fag at genfinde ånden fra svendetidens vandringer, som i så stor udstrækning har bidraget til kvaliteten i europæiske produkter, og som allerede har vist, hvor vigtig mobiliteten er for erhvervelse af viden og knowhow.

Der skal gøres en ganske særlig indsats for at finde mestre og vejledere - hvilket er en forudsætning, omend den undertiden kan være vanskelig at opfylde.

Endelig skal der defineres en status for den europæiske lærling, hvilket er i tråd med grønbogen om hindringer for tværnational mobilitet for personer under uddannelse.

Parallelt hermed skal adgangen til praktik i virksomhederne på europæisk plan øges gennem en europæisk konvention, som alle virksomhedssammenslutninger skal tilslutte sig.

B. Erhvervsuddannelse

Erhvervsuddannelsen inden for *nye servicefag* skal styrkes ved at understrege den tværfaglige karakter af sådanne uddannelser. Det vil for eksempel være hensigtsmæssigt at fremme uddannelser inden for turisme og miljøbeskyttelse, som er i fuld udvikling allerede.

Der skal ligeledes ydes støtte til *ingeniør- og teknikeruddannelser i servicesektoren*. Produktion, installation, vedligeholdelse, reparation, rådgivning til brugerne: der kan ydes service overalt. Fremkomsten af nye forbrugsgoder, især på informatikområdet og inden for kommunikationsteknologier, øger efterspørgslen efter service betydeligt, en efterspørgsel, som producenter og distributører ikke altid kan leve op til. På sådanne områder skal serviceuddannelsen ikke adskilles fra produktionen. Derfor er disse uddannelser relevante. Målet er at uddanne ingeniører og teknikere, som er mere specifikt tilpassede serviceaktiviteter og forbrugernes behov gennem tværfaglige uddannelser, som delvist tilbydes i virksomheden og giver et eksamensbevis eller en ingeniør- eller teknikertitel i servicesektoren.

Der skal tilskyndes til *uddannelse i oprettelse af virksomheder*. Medlemsstaterne og arbejdsmarkedets parter vil sammen undersøge, hvordan man kan fremme især unges etablering af mikrovirksomheder. I dette perspektiv fremgår det i øvrigt tydeligt af grønbogen om innovation, at der stadig skal gøres meget for at forenkle formaliteterne i forbindelse med etablering af sådanne virksomheder.

Der oprettes *et europæisk observatorium for nyskabende erhvervsuddannelsespraksis* inden for Kommissionens tjenestegrene for at muliggøre udveksling og udbredelse af god praksis og nyskabende erfaringer inden for Unionen.

I samme ånd skal der udvikles systemer til analyse af fremtidens behov for kompetence, kvalifikationer og nye fag.

Eksempel nr. 2

Udvikling af lærlingeuddannelser i Europa

Mål:

- * At udvikle alle former for lærlingeuddannelser (praktik/teori, tvedelte osv.) på alle niveauer i Europa ved at lette længerevarende ophold på forskellige europæiske lærlingecentre.
- * At forny svendebrevstraditionen, der giver mulighed for under uddannelsesforløbet at erhverve sig faglige og almentuddannende erfaringer i forskellige kulturelle miljøer og virksomheder.
- * At fremme nye former for vejlederordninger, som tager hensyn til den europæiske dimension.

Metoder:

- * At oprette og styrke netværk af lærlingecentre mellem forskellige lande i Europa.
- * At fremme lærlingenes mobilitet inden for rammerne af et program af ERASMUS-typen.
- * At vedtage en europæisk lærlingelov i overensstemmelse med grønbogen om hindringer for mobilitet på tværs af grænserne for personer under uddannelse.

III. Tredje generelle mål

"BEKÆMPE UDSTØDELSE"

Udviklingen af vore økonomier og konkurrenceevne betyder, at flere befolkningsgrupper er blevet ladt i stikken - unge uden eksamensbeviser, ældre lønmodtagere, langtidsledige og kvinder, der vender tilbage til arbejdsmarkedet. Analysen i første del af hvidbogen viser, at disse befolkningsgrupper er særligt udsatte, så snart adgang til viden har central betydning for den sociale status og evnen til at arbejde.

Medlemsstaterne har iværksat en række foranstaltninger for at dæmme op for denne marginaliseringsproces. Deres primære formål er dels at sætte flere i gang med en erhvervsuddannelse og skaffe beskæftigelse til flere, dels at finde forskellige job til de personer, der har de største vanskeligheder, ved hjælp af initiativer på lokalt plan. Finansieringen af disse foranstaltninger er en meget tung byrde for de offentlige budgetter, og Fællesskabet har ydet et væsentligt bidrag gennem strukturfondene.

Som supplement til alle disse foranstaltninger søger hvidbogen også at understrege nødvendigheden af støtte to forsøg, som man har foretaget i visse medlemsstater for at bekæmpe udstødelse og øge samhørigheden.

Det drejer sig om at støtte forsøgene med skoler, der giver unge en ny chance, samt den frivillige tjeneste for unge.

A) Skoler, der giver de unge en ny chance

Ideen er enkel: det drejer sig om at give de unge, der er udstødt eller er ved at blive udstødt fra uddannelsessystemet, den bedst mulige erhvervsuddannelse og baggrund for dermed at give dem selvtillid.

Ganske vist er skolen det enkelte individs "første chance" for at blive integreret i samfundet, men man må desværre konstatere, at det ikke gælder for de dårligst stillede personer, som ofte ikke længere har den nødvendige familiemæssige og sociale baggrund for at drage fordel af skolernes almene uddannelse. I de store bysamfund findes der ofte unge i titusindvis, som er udstødt af skolesystemet. Uden kvalifikationer har de kun ringe håb om at finde et arbejde og blive integreret i samfundet.

På baggrund af forsøg i medlemsstaterne står det klart, at genindslusningen ikke skal finde sted i "ghettoskoler". **Stadig flere af skolerne i de følsomme kvarterer giver unge en ny chance, eller der etableres nye uddannelsessteder, som har supplerende midler til rådighed på grund af deres beliggenhed.**

For disse skoler drejer det sig om at forbedre adgangen til viden ved at ansætte bedre lærere (om fornødent gennem højere lønninger) og ved at indføre tilpassede undervisningsperioder,

nye former for motivation, virksomhedspraktik, multimediekendskab og færre elever pr. klasse (se indrammet tekst).

Efterhånden som de sociale og familiemæssige rammer opløses i de belastede kvarterer, drejer det sig ligeledes om at lave skolen om til et sted med en fællesskabsfølelse, hvor der ud over undervisning også sørges for almen opdragelse.

For at undgå enhver form for udstødelse henvender forsøgene med en ny chance sig til hele den skolepligtige del af befolkningen i et belastet område uden at skelne mellem dem, der kan, og dem, der ikke kan følge en traditionel skolegang.

Man skal huske på, at der gennem lang tid har været iværksat forskellige forsøg på at tilbyde "en ny chance". I USA har man i visse bykvarterer oprettet 500 "lynskoler" (se bilaget), hvor man gør brug af anerkendte og effektive pædagogiske metoder. Under G7-mødet om informationssamfundet i marts måned i Bruxelles forklarede de ansvarlige amerikanere, at unge, der var udstødt af det klassiske uddannelsessystem, genoptog skolegangen, når de fik stillet computere og de bedste undervisere til rådighed. De blev også mere aktive i stedet for at indtage den passive holdning, de havde i den traditionelle undervisning. På disse skoler tilstræbes så vidt muligt en blanding af elever i opbrud fra skolen og elever, der har tilpasset sig den traditionelle undervisning.

I Israel blev der allerede før oprettelsen af staten udviklet et originalt uddannelsessystem inden for rammerne af "ungdomssamfundene" i selve landsbysamfundene. Dette system gjorde det muligt at modtage og integrere flygtningebørn fra Europa, som netop var blevet revet ud af deres familiemæssige rammer. Dette uddannelsessystem, som er udviklet af Alyat Hanoar (se bilaget), benyttes i dag med held til at integrere unge fra Marokko, Rusland, Etiopien osv. Siden oprettelsen har systemet været benyttet til at uddanne og integrere flere end 300.000 unge i det israelske samfund, hvilket har medført, at antallet af "drop outs" (unge, der afbryder deres uddannelse) under dette system er meget lavere end landsgennemsnittet.

Det er ikke overraskende, at de lokale myndigheder i Europa i en helt anden sammenhæng, men ligeledes som svar på en krisesituation, har genoptaget denne idé fra mellemkrigstidens Europa om gennem skolen at give unge en ny chance. Med inspiration fra de tidligere integrationsmodeller gøres der i de belastede kvarterer i forstæderne forsøg med en ny chance ved at mobilisere de rigtige midler (lærere og infrastrukturer). Det sker i Nederlandene, Spanien og Frankrig, hvor der er iværksat foranstaltninger på lokalt plan. I den anledning kan man blandt mange tiltag nævne et projekt, der er udført på europæisk plan inden for rammerne af COMENIUS: fem europæiske storbyer (Antwerpen, Bologna, Bradford, Marseille og Torino) har etableret et uddannelsessamarbejde, der sigter mod social integration af børn fra indvandrerfamilier gennem en vellykket skolegang.

Nogle regeringer har ikke blot givet deres budgetmæssige støtte, men har samtidig indført positiv særbehandling i forsøg med en ny chance i forstæderne til de store byer ved at oprette et særligt lokalt miljø, dvs. en slags "frizoner".

Kommissionen har til hensigt navnlig inden for rammerne af SOCRATES og LEONARDO at støtte sådanne foranstaltninger med en ny chance med udgangspunkt i samfinansiering af en

række pilotprojekter, at sætte de igangværende forsøg i system og udbrede de pædagogiske metoder (se indrammet tekst). På basis heraf vil Kommissionen starte en debat om det hensigtsmæssige i at tilskynde til oprettelse af ny skoler i større målestok.

B) Frivillig europæisk tjeneste

Der findes ordninger med frivillige tjenester i flere medlemsstater. De unge kan (uden dermed at blive fritaget fra militærtjeneste) deltage i projekter for at udføre aktiviteter af almen interesse i hjemlandet eller i et udviklingsland.

Den Europæiske Union har også givet et beskedent bidrag i form af programmet Ungdom for Europa, der indtil videre blot er et eksperiment. Ligeledes fastsætter vil der under programmet YOUTH START blive ydet midler til finansiering af støtteaktioner til erhvervsuddannelseskurser for unge uden kvalifikationer.

Disse initiativer er alle meget interessante, men de antager kun et meget begrænset omfang, og de har ikke ført til veritable multilaterale aktioner. Da de frivillige ikke har nogen status, støder de på mange forhindringer inden for områder som fri bevægelighed, beskatning og socialsikring.

På det seneste har Europa-Parlamentet, NGO'er og flere medlemsstater i stadig højere grad udtrykt ønske om at få vedtaget konkrete foranstaltninger, der sigter mod som supplement til nationale initiativer at starte en frivillig europæisk tjeneste i respekt for subsidiaritetsprincippet.

Alt dette er i overensstemmelse med rapporten fra ad hoc-udvalget om et "Borgernes Europa" (Andonnino-rapporten, 1985) og Europa-Parlamentets beslutninger af 22. september og 5. oktober 1995. Ideen om at oprette en "frivillig europæisk tjeneste for humanitære aktiviteter" blev genoptaget i refleksionsgruppens rapport til regeringskonferencen.

For at tilskynde til udviklingen af en frivillig europæisk tjeneste vil Kommissionen:

- inden for rammerne af det eksisterende program "Ungdom for Europa", som allerede er vedtaget af Rådet og Parlamentet, lancere en støtteaktion med mange unge frivillige til varetagelse af opgaver af generel interesse uden for deres hjemland. Denne frivillige tjeneste skal finde sted inden for Fællesskabet, navnlig i områder med problemer, samt i lande uden for Fællesskabets grænser, navnlig i udviklingslande, og holdene skal sammensættes af unge fra flere forskellige lande;
- på grundlag af artikel 126 og 127 i Traktaten om Den Europæiske Union foreslå, at der oprettes en juridisk og finansiell ramme for at lette udviklingen og koordineringen af de nationale og fælles forsøg på at skabe en frivillig europæisk tjeneste, navnlig ved at fjerne visse hindringer for den fri bevægelighed af unge frivillige.

Eksempel nr. 3

Skoler, der giver de unge en ny chance

Mål:

- * Reintegrere unge uden uddannelse fra belastede storbykvarterer ved at tilbyde en ny chance inden for uddannelse, omlægge skoler i disse kvarterer eller etablere nye uddannelsessteder.
- * Sikre eller styrke faste rammer ved at udsende specielt kvalificerede undervisere, som er lige så vellønnede som undervisere i skoler med et godt ry.
- * Hos de unge at udvikle motivation, evnen til at lære, grundlæggende viden og sociale evner.
- * Klasser med reduceret elevtal.

Metoder:

- * Sikre supplerende, europæisk finansiering ud over national eller regional finansiering til etablering af indslusningsforløbet.
- * Etablere partnerskaber med de økonomiske aktører med henblik på at øge integrationsmulighederne i beskæftigelse ved slutningen af uddannelsesforløbet.
- * Fra starten af forløbet integrere en lokal sponsorvirksomhed (SMI/SMV eller en stor virksomhed), om muligt med løfte om ansættelse, hvis afgangsbevis eller anerkendelse af kvalifikationer opnås.
- * Anvende en pædagogik, som bruger de tilpassede moduler og pædagogiske metoder, der omfatter nye undervisningsteknologier.
- * Udbredelse af undervisningsværktøjer og pædagogiske metoder
- * Knytte familierne tæt til skolens drift.
- * Anvende multimedie- og informationsteknologi i stort omfang (i samarbejde med virksomhederne).
- * Udvikle intensiv udøvelse af sport og kulturelle aktiviteter

IV. Fjerde generelle mål

"BEHERSKE TRE FÆLLESSKABSSPROG"

Det er blevet en absolut nødvendighed at beherske flere fællesskabssprog, hvis man som borger i Unionen skal udnytte de erhvervsmæssige og personlige muligheder, der åbner sig ved gennemførelsen af det store indre marked uden grænser. Effekten af en sådan sproglig kapacitet kan fordobles, hvis man også formår at tilpasse sig et arbejds- og livsmiljø, der er karakteriseret ved forskellige kulturer.

Sprogene er også et nødvendigt hjælpemiddel for at forbedre kendskabet til andre. Beherskelse af sprog bidrager til at forstærke følelsen af et tilhørsforhold til Europa med dets rigdom og kulturelle mangfoldighed og den indbyrdes forståelse mellem de europæiske borgere.

Sprogundervisningen har også en anden vigtig betydning. Det viser sig, at sprogundervisning, hvis den starter, mens børnene er helt små, er en væsentlig årsag til, at børnene får en vellykket skolegang. Kontakten med et andet sprog er ikke blot forenelig med beherskelsen af modersmålet, men støtter også dette sprog. Fremmedsprogsundervisningen udvikler børnenes årvågenhed og intellektuelle smidighed, samtidig med at den naturligvis også udvider deres kulturelle horisont. Flersprogethed er en grundbestanddel af europæernes identitet og statsborgerforhold og af det kognitive samfund.

Den Europæiske Union bidrager til udviklingen af sprogundervisning inden for rammerne af LINGUA, der integreres i programmerne SOCRATES og LEONARDO.

Det er ikke længere muligt at forbeholde beherskelsen af fremmedsprog for en elite eller for dem, som lærer fremmedsprog takket være deres geografiske mobilitet. Med forlængelsen af Uddannelsesministerrådets resolution af 31. marts 1995 bliver det nødvendigt at gøre det muligt for alle uanset valg af erhvervsuddannelse eller almen uddannelse at erhverve og vedligeholde evnen til at kommunikere på mindst to fællesskabssprog ud over modersmålet. Kommissionen beklager, at forpligtelserne i denne henseende er blevet svækket ved, at medlemsstaterne har fået mulighed for at indføre ordene "om muligt".

For at opnå en effektiv beherskelse af tre fællesskabssprog er det ønskeligt, at undervisningen i det første fremmedsprog starter allerede fra førskoleniveau. Det synes nødvendigt at systematisere denne undervisning i folkeskoleundervisningen, og at undervisningen i det andet fremmedsprog startes på gymnasieniveau. På gymnasieniveau er det også en god idé, at undervisningen som i Europaskolerne i nogle timer udelukkende foregår på det første fremmedsprog. Ved afslutningen af grunduddannelsen bør alle beherske to fællesskabssprog ud over deres eget modersmål.

I den grundlæggende uddannelse og den videregående erhvervsuddannelse bør der gives megen plads til sprogundervisning. Den har dobbelt betydning for det aktive liv, fordi den er en vigtig del af den almene dannelse, samtidig med at den er nødvendig for at give adgang til beskæftigelse i hjemlandet, eller fordi den giver en mobilitet, som gør det muligt at finde arbejde i andre lande i Unionen.

Alt dette forudsætter, at der er et udbud af kvalitetsundervisning med moderne materialer og metoder, der tager hensyn til de berørte personers forskellighed.

I den henseende foreslår hvidbogen følgende støtteaktioner på europæisk plan.

Fællesskabet skal støtte indførelsen af evalueringssystemer (herunder udvikling af kvalitetsindikatorer) og systemer, der garanterer kvaliteten af de undervisningsmetoder og -materialer, som anvendes i sprogundervisningen.

Der skal udarbejdes et **kvalitetsmærke, "Europaklasser"**, som skal tildeles undervisningsinstitutioner, der opfylder visse kriterier til fremme af undervisning i fællesskabssprog (**se indrammet tekst**).

Der skal ydes støtte til udveksling af undervisningsmateriale til sprogundervisning af forskellige grupper (voksne, folk med dårlige kvalifikationer, små børn osv.).

Der skal tilskyndes til tidlig undervisning i fællesskabssprog og navnlig til udveksling af materialer og pædagogiske erfaringer.

Et kvalitetsmærke til 'Europaklasser'

Mål:

- Udvikling af undervisning i mindst to fremmede fællesskabssprog for alle unge
- Tilskyndelse til indførelse af nye undervisningsmetoder for sprog
- Anvendelse af fremmede fællesskabssprog i det daglige arbejde i undervisningsinstitutioner på alle niveauer
- Bevidstgørelse om fællesskabets sprog og kulturer samt tidlig undervisning i disse emner

Metoder:

- Mobilisering af undervisningsinstitutioner for at sikre, at eleverne lærer mindst et fællesskabssprog på folkeskoleniveau
- Udarbejdelse af et kvalitetsmærke, "Europaklasser", der skal tildeles på baggrund af følgende kriterier:
 - alle elever skal effektivt beherske et fællesskabssprog på folkeskoleniveau og to fællesskabssprog på gymnasieniveau
 - deltagelse af undervisere fra andre medlemsstater
 - indførelse af pædagogiske metoder, der fremmer selvstændig indlæring af sprog
 - etablering af en organisation, der formidler kontakt mellem unge fra forskellige medlemsstater (bl.a. gennem brug af informationsteknologi)

Et sådant kvalitetsmærke vil gøre det muligt at mobilisere flere midler fra medlemsstaterne (inklusive lokale organer)

- Oprettelse af et netværk bestående af alle de institutioner, der har et sådant kvalitetsmærke
- Systematisk tilskyndelse til at benytte modersmålsundervisere på institutioner i andre lande, således som der gives mulighed for i fællesskabslovgivningen med de tilpasninger, der er foretaget inden for offentlige hverv

V. Femte generelle mål

"LIGE BEHANDLING AF FYSISK INVESTERING OG INVESTERING I UDDANNELSE"

I hvidbogen anerkendes investering i kompetence som den centrale faktor i konkurrenceevnen og som kompetencegivende til beskæftigelse. For at føre denne indstilling ud i praksis skal to kategorier af elementer analyseres, og der skal fremsættes handlingsforslag:

- Investeringsniveauet i menneskelig kapital
- Den regnskabs- og skattemæssige behandling af udgifter til erhvervsuddannelse

I forbindelse med det første aspekt skal det bemærkes, at udgifterne til almen uddannelse og erhvervsuddannelse i høj grad er underlagt konjunkturudviklingen og svingningerne i aktivitetsniveauet. Dette gælder navnlig for virksomhederne, og i tilfælde af recession skærer de kraftigt ned på udgifterne. Hvad angår de offentlige udgifter, vil man i en situation med lavkonjunktur og bestræbelser på at nedbringe det offentlige underskud kigge nærmere på opretholdelsen af offentlige investeringer i almen uddannelse og erhvervsuddannelse.

For så vidt angår den regnskabs- og skattemæssige behandling, ses arbejdet ikke som et aktiv. Det udgør en driftsudgift, der figurerer i virksomhedens resultatopgørelse under lønninger og skatter. Man kan vælge at undersøge, om den knowhow og kompetence, som lønmodtagerne erhverver under udøvelsen af deres funktioner, kan bidrage til virksomhedens merværdi, således at man kan betragte en del af udgifterne til uddannelse og lønninger under erhvervsuddannelse som immaterielle anlægsaktiver, der kan afskrives og overføres på balanceposterne.

I dag er det af største vigtighed at konsolidere de midler, som alle beslutningstagere er blevet enige om at yde til almen uddannelse og erhvervsuddannelse - hvilket forudsætter, at de måles - at udvikle ordninger til direkte og indirekte tilskyndelse til øgede investeringer i menneskelige ressourcer og at forbedre ordninger til bogføring og udgiftskontrol.

Det er navnlig ønskeligt, som Kommissionen allerede foreslog i sin meddelelse om en industriel konkurrenceevne for Unionen (KOM (94) 319, endelig udgave), at der træffes foranstaltninger på nationalt plan til fordel for de virksomheder, der gør en særlig indsats for erhvervsuddannelsen, med henblik på at sikre, at en del af de beløb, der investeres heri, kan opføres på balancen som immaterielle aktiver.

Der bør ligeledes udarbejdes ordninger for "opsparing til erhvervsuddannelse" for personer, der ønsker at forny deres kundskaber eller genoptage en erhvervsuddannelse efter at have afbrudt deres studier.

Udviklingen af informationssamfundet medfører, at der kommer en stor mængde nye varer og tjenesteydelser på markedet, som vil få stadig større betydning for en forbedring af folks kundskaber. Mange medlemsstater har allerede i deres skattesystemer fastsat delvise undtagelsesregler, der giver det enkelte individ mulighed for at fratrække visse udgifter til erhvervsuddannelse. Man bør nok overveje at revidere og udvide disse systemer hurtigt for at tage hensyn til den teknologiske udvikling og give borgerne mulighed for at investere mest muligt i en fortsat forbedring af deres kundskaber.

Hvidbogen foreslår støtteaktioner på europæisk niveau for:

- dels at måle investeringerne i almen uddannelse og erhvervsuddannelse;
- dels at fremme investeringer i menneskelige ressourcer.

Der udarbejdes en generel situationsoversigt over offentlige og private investeringer i almen uddannelse og erhvervsuddannelse i Unionen.

Der foretages en registrering af hjælpeforanstaltninger og forskellige former for tilskyndelse til investeringer i almen uddannelse og erhvervsuddannelse i Europa for at gøre det muligt at udbrede de forskellige eksisterende foranstaltninger.

På baggrund af en undersøgelse af forskellige skatte- og regnskabsmæssige metoder til behandling af udgifter til erhvervsuddannelse for virksomheder og personer vil medlemsstaterne indgå en aftale om, at investeringer i menneskelige ressourcer kan betragtes som anlægsaktiver (jf. indrammet tekst).

Eksempel nr. 5

Fremme investeringer i menneskelige ressourcer

Mål:

- Sikre at erhvervsuddannelser generelt betragtes som en investering og ikke som løbende udgifter
- Tilskynde den enkelte til at investere i egen erhvervsuddannelse efter modellen om opsparingsordninger
- Tilskynde til udarbejdelse af ensartede regler i de nationale systemer vedrørende den regnskabsmæssige og skattemæssige behandling af udgifter til erhvervsuddannelse
- Tilnærme den skattemæssige og regnskabsmæssige behandling af immaterielle investeringer, navnlig vedrørende udgifter til forskning og erhvervsuddannelse.

Metoder:

- Udarbejdelse af en oversigt over de forskellige skatte- og regnskabsmæssige metoder, der benyttes for udgifter til erhvervsuddannelse for virksomheder og personer
- Vurdering af de finansielle implikationer for medlemsstaterne og virksomhederne
- Fællesskabsundersøgelse af de forskellige metoder, der giver virksomheder og enkeltpersoner mulighed for at behandle udgifter til erhvervsuddannelse som en investering
- Undersøgelse med deltagelse af medlemsstaterne og arbejdsmarkedets parter af de juridiske og administrative bestemmelser med henblik på at klarlægge, om virksomhedernes udgifter til erhvervsuddannelse kan betragtes som investeringer

GENERELLE KONKLUSIONER

Verden befinder sig i en overgangsperiode med omfattende ændringer. Alt tyder på, at det europæiske samfund ligesom andre samfund er på vej ind i en ny tidsalder, som er mere ustabil og uforudsigelig end tidligere.

Den nye tidsalder med verdensomspændende handel, informationssamfund og videnskabelige og tekniske omvæltninger giver anledning til spørgsmål og bekymringer, først og fremmest fordi det er svært at præcisere de ydre rammer.

Spørgsmålene og bekymringerne er utvivlsomt større i Europa end andre steder. Den europæiske civilisation er gammel og kompleks. Den er i dag splittet mellem en kraftig higen efter forskning og viden - arven fra en historie, hvor Europa har gennemført den første tekniske og industrielle revolution og dermed ændret verden - og et meget stort ønske om stabilitet og kollektiv sikkerhed. Det er fuldt forståeligt, at man finder sådanne tilbøjeligheder på et kontinent, der meget længe var hærget af krige og sønderrevet af politiske og sociale konflikter, men det kan i værste fald føre til en frygt for forandringer.

Denne overgangstid er ikke desto mindre en historisk chance for Europa, fordi overgangsperioder er de eneste perioder, hvor dybtgående reformer kan medføre markante, økonomiske ændringer. Den øgede verdenshandel, videnskabelige opdagelser og nye teknologier åbner nye muligheder for udvikling og fremskridt.

Nedenfor følger en tekst af en stor europæisk historiker, der sammenligner denne overgangsperiode med tidligere perioder, navnlig overgangen fra Middelalderen til Renæssancen:

"Europa i Middelalderen og den nyere tids Europa skulle klare sig over for Byzans, den arabiske verden og det tyrkiske imperium. I vore dage drejer det sig heldigvis om en mere fredelig konfrontation. Imidlertid har andre historiske aktører på verdens scene antaget gigantiske dimensioner i kraft af deres areal eller deres økonomiske potentiel eller begge dele, hvad der tvinger Europa til at vokse sig lige så stor, hvis det skal sikre sin eksistens og udvikle og bevare sin identitet: Europa skal have den økonomiske, demografiske og politiske vægt til at sikre sin uafhængighed over for Amerika og Japan og snart også over for Kina.

Heldigvis for Europa har det en styrke i sin civilisation og sin fælles arv. Vi har været vidner til, at den europæiske civilisation i 25 århundreder har været nyskabende på stadig flere områder. I dag er Europas vigtigste råvare uden tvivl de grå hjerneceller, som det har været udtrykt i et slogan."

Den europæiske dimension kan skabe et fremgangsrigt samfund, der både kan bidrage

¹ Jacques Le Geoff: La vieille Europe et la notre - 1994, Paris, Editions du Seuil.

til at ændre tingenes tilstand på verdensplan, og som samtidig kan bevare en selvbevidsthed.

Hvidbogen har forsvaret det synspunkt, at dette mål kan nås ved hurtigst muligt at skabe det kognitive europæiske samfund. Dette skridt fremad indebærer omfattende forandringer. **Det forholder sig sådan, at systemerne til almen uddannelse og erhvervsuddannelse alt for ofte afstikker et erhvervsforløb én gang for alle. Der er for megen stivhed og for mange skillevægge mellem de forskellige uddannelsessystemer og for få overgangsmuligheder og muligheder for at modtage ny undervisning livet igennem.**

Den almene uddannelse og erhvervsuddannelsen giver det nødvendige udgangspunkt for at bekræfte den kollektive identitet, samtidig med at de gør det muligt at indføre nye, avancerede videnskaber og teknologier. Den selvstændighed, som uddannelsen giver det enkelte individ, hvis alle har adgang til den, styrker samhørighedsfølelsen og rodfæster følelsen af et tilhørsforhold. Europas kulturelle forskellighed, alder og mobilitet mellem forskellige kulturer giver en god ballast for tilpasning til den nye verden, der viser sig i horisonten.

At være europæer vil sige at nyde godt af en kulturel viden af uovertruffen mangfoldighed og dybde. Det kan også betyde at nyde godt af alle mulighederne for adgang til kundskaber og kompetence. Målet med hvidbogen er at give mulighed for i højere grad at udnytte disse muligheder: anbefalingerne i denne bog foregiver ikke at være udtømmende.

De har således et mere beskedent mål, nemlig sammen med medlemsstaternes politikker vedrørende almen uddannelse og erhvervsuddannelse at bidrage til at styre Europa mod det kognitive samfund. Anbefalingerne sigter også mod i de kommende år at starte en bredere debat. De kan således bidrage til at vise, at mens man tidligere koncentrerede sig meget om økonomiske og pengemæssige spørgsmål, vil Europas fremtid og plads i verden i lige så høj grad afhænge af evnen til at give plads til borgernes personlige udfoldelse. På denne måde kan Europa vise, at det ikke blot er et frihandelsområde, men en organiseret politisk helhed, og at det er midlet til ikke at underkaste sig en mondialisering, men at beherske den.

Bilag 1

Data og tal

Bemærk:

1. *Nedenstående data og tal er i et vist omfang hentet fra dokumenter udgivet af Europa-Kommissionen eller OECD. Som alle andre statistikker (navnlig komparative) skal de anvendes med omtanke, specielt fordi størstedelen af dem stammer fra 1991/92.*
2. *Data og tal vedrørende erhvervsuddannelsen gælder specielt for videreuddannelse (også fordi grunduddannelsen i flere medlemsstater specielt bygger på det nationale undervisningsområde - i Frankrig for eksempel navnlig under betegnelsen erhvervsrettet undervisning). Da den videregående erhvervsuddannelse især finder sted inden for virksomhederne (og brancherne), er det svært at indhente præcise og globale oplysninger.*

ALMEN UDDANNELSE

- **I 1993 var der næsten 117 millioner personer under 25 år i Unionens 15 medlemsstater, det vil sige 32% af befolkningen.** Der findes forholdsvis flest unge i Irland (43%). Det er halvanden gange så mange som i Tyskland, hvor der er forholdsvis færrest unge. **Siden 1973 har unge under 25 udgjort en stadig mindre procentdel af befolkningen i alle medlemsstater.** Faldet har været størst i flere af de lande, hvor der tidligere var forholdsvis flest unge (Spanien, Finland, Nederlandene og Portugal). Det bør bemærkes, at unge under 25 år er meget ujævnt fordelt i de enkelte lande: De udgør for eksempel mere end 35% af befolkningen i det sydlige Portugal og Italien, i den nordlige halvdel af Frankrig eller i Irland og mindre end 29% af befolkningen i det nordlige Italien og i de nye delstater i Tyskland.
- **I skoleåret 1991/1992 var der 67 millioner elever og studerende i Den Europæiske Union - det vil sige tæt på en femtedel af den samlede befolkning (beregnet ud fra 12 medlemsstater).** Næsten 60% af de unge under 25 modtog undervisning i en uddannelsesinstitution. Hvis man medregner elever på førskoleniveau var der tæt på 77 millioner unge under 25, som i 1992 modtog undervisning i det tidligere EU med 12 medlemsstater. Det svarer til næsten 70% af denne befolkningsgruppe.
- **I 1991/92 modtog flere end 22 millioner unge folkeskoleundervisning i Den Europæiske Union (med 12 medlemsstater), det vil sige mere end 1/3 af alle dem, som modtog undervisning.**

- **I 1991/92 var tæt ved 35 millioner elever indskrevet til undervisning på gymnasieniveau i Den Europæiske Union, det vil sige 52% af alle dem, som modtog undervisning. Procenttallet varierer en smule i de forskellige lande: fra 44% i Portugal til næsten 60% i Tyskland. I hele Unionen (navnlig i Tyskland, Italien, Nederlandene, Østrig og Sverige) var der langt flere unge, som modtog erhvervsrettet undervisning end almen akademisk undervisning (næsten 79% i Tyskland).**
- **I 1991/92 deltog tæt på 10 millioner unge i undervisning på universitetsniveau, det vil sige 14% af alle dem, som modtog undervisning. Der var forholdsvis flest studerende på universitetsniveau i Danmark og færrest i Portugal. Det skal bemærkes, at 5% af de studerende (stadig i 1991/92) ikke var statsborgere i det land, hvor de studerede (her er der også betydelige forskelle i medlemsstaterne: 10,4% i Belgien og 1,4% i Grækenland).**
- Det er ikke nødvendigvis alle unge, der får et eksamensbevis ved afslutningen på deres uddannelse: Forholdet mellem antallet af udstedte eksamensbeviser og unge 18-årige var på 0,81 i Den Europæiske Union for undervisning på gymnasieniveau; samme år (1990/91) var forholdet mellem udstedte eksamensbeviser og antallet af 23-årige på 0,23 i Unionen. For begge grupper varierede tallet kraftigt fra medlemsstat til medlemsstat.
- I 1991/92 var der flere end 4 millioner undervisere i Den Europæiske Union (når der ses bort fra undervisere på universitetsniveau).
- Størstedelen af undervisningsinstitutionerne er offentlige i hele Den Europæiske Union: mere end 70% af institutionerne er direkte afhængige af den offentlige sektor. I Italien finder man den største del af helt uafhængige private institutioner (det vil sige institutioner, som får mindre end 50% af deres midler fra det offentlige).
- Mere end 20% af de unge under 25, som ikke modtog undervisning, var arbejdsløse i marts 1995 (tallet svingede fra 6,5% i Luxembourg til mere end 45% i Spanien). I alle lande i Unionen bortset fra Tyskland er ungdomsarbejdsløsheden betydeligt større end arbejdsløsheden for den samlede arbejdsstyrke.
- Generelt set (med undtagelse af Grækenland og Italien) er der et direkte forhold mellem uddannelse og arbejdsløshed: jo højere uddannelse, jo lavere arbejdsløshed blandt de unge: i Belgien, Danmark, Tyskland, Spanien, Frankrig, Irland, Italien, Finland, Sverige og Det Forenede Kongerige var der mindst 15% arbejdsløse blandt de unge, der ikke var nået ud over første studietrin på gymnasieniveau. I de samme medlemsstater var der mindre end 10% arbejdsløse blandt de unge, som havde gennemført en uddannelse på gymnasieniveau.

- Udgifter til uddannelse udgør en meget stor del af de offentlige udgifter. Finland er det land, som bruger flest penge målt som en procentdel af bruttonationalproduktet til uddannelse (i 1992), nemlig tæt på 8%. For lande med sammenlignelige data varierer tallet fra 7,9% til 5% (Tyskland, Nederlandene). Bortset fra Nederlandene, hvor private institutioner modtager en stor bid af kagen (3,3% af BNP), går næsten alle uddannelsesudgifter til offentlige institutioner. Der er ikke nødvendigvis et direkte forhold mellem, hvor stor en procentdel af BNP, der bruges til uddannelse og udgifterne pr. elev i forhold til BNP/indbygger.
- For tiden er flere end 500.000 studerende indskrevet til fjernundervisning på universitetsniveau, det vil sige ca. 7% af den del af befolkningen, som modtager undervisning på universitetsniveau.

ERHVERVSRETTET UDDANNELSE

- I 1991-92 modtog 60% af de unge erhvervsrettet undervisning på gymnasie- og universitetsniveau (63% af mændene og 58% af kvinderne). Det Forenede Kongerige er det eneste land, hvor der er flere kvinder (59%) end mænd (52%), der modtager erhvervsrettet undervisning.
- I 1993 udgjorde de offentlige udgifter til erhvervsuddannelsesprogrammer 0,5% af BNP sammenlignet med 0,25% i 1985. Det antages, at arbejdsgiverne bruger ca. 1,5% af lønsummen på erhvervsuddannelse.
- Det skønnes, at **mindst 20% af den aktive befolkning i EU hvert år i gennemsnitligt en til to uger deltager i forskellige former for videregående undervisning eller erhvervsuddannelse.** Ifølge en undersøgelse fra 1993 havde ca. 5% af de mandlige og ca. 6% af de kvindelige arbejdstagere over 25 deltaget i en erhvervsuddannelse i de seneste 4 uger forud for undersøgelsen.
- Den private sektor spiller en vigtigere rolle end nogensinde tidligere som udbyder af erhvervsuddannelser. Det skønnes, at der i Unionen er flere end 60.000 udbydere af erhvervsuddannelser.
- Skønt der i Den Europæiske Union er mere end 3.000 undervisningsinstitutioner på universitetsniveau, spiller de en beskeden rolle i den videregående erhvervsuddannelse. I Frankrig går 5% af de studerende på en undervisningsinstitution på universitetsniveau. I Tyskland ligger tallet på 2-3%, mens man i Skandinavien og Det Forenede Kongerige er oppe over 10%.
- Deltagelse i en videregående erhvervsuddannelse hænger sammen med uddannelsesniveauet. Tallene for de medlemsstater, hvor der er tilgængelige oplysninger, viser, at personer, der har modtaget undervisning på universitetsniveau, er mere tilbøjelige til at tage en videreuddannelse i deres

erhvervsaktive liv end de, der har forladt systemet efter gymnasieniveau.

Bilag 2

Eksempler på fællesskabsprogrammer inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse

ERASMUS (studerende)

Rådsafgørelse:	1987	
Berørte personer:	1987-1988	3.000 stipendiater
	1995-1996	170.000 stipendiater

COMETT II (samarbejde mellem universiteter, erhvervslivet og studerende på praktikophold)

Rådsafgørelse:	1988	
Berørte personer:	1990	4.400 studerende på tværnationale praktikophold
	1994	8.700 studerende på tværnationale praktikophold

75% af de virksomheder, som deltog i COMETT-projekter, var SMV

PETRA II (unge under erhvervsuddannelse og unge arbejdstagere)

Rådsafgørelse:	1991	
Berørte personer:	1992-1994	23.566 unge under erhvervsuddannelse
		13.053 unge arbejdstagere

FORCE (videreuddannelse i Europa)

Rådsafgørelse:	1990	
Berørte personer:	5.000 europæiske partnerskaber, heraf næsten 3.000 virksomheder eller virksomhedssammenslutninger (70% heraf er SMV) og 900 europæiske erhvervsuddannelsespartnere, der omfatter arbejdsmarkedets parter i 720 projekter	

2. Eksempler på projekter under SOCRATES-programmet

- **Higher European Diploma in Administration and Management (Hedam)** er et eksamensbevis, der er resultatet af et akademisk samarbejde. Studierne varer tre år, og 20% af kurset er henlagt til undervisning i to sprog. For tiden er der 300 studerende under Hedam. Der er 22 deltagende undervisningsinstitutioner.
- **Projekt til fjernundervisning foreslået af det europæiske forbund af sammenslutninger til uddannelse af vandrende arbejdstagere (Efecot)** omfatter 40 nationale sammenslutninger og grupperinger, der er ansvarlige for uddannelse af børn af forældre, som er vandrende arbejdstagere (bådførere, gøglere, cirkusartister osv.). Projektet henvender sig også til forældre.
- **Euroling** (undervisningsmateriale til computerundervisning i sprogene italiensk, spansk og nederlandsk på grund- og mellemniveau). Dette materiale kan anvendes til individuel undervisning eller gruppeundervisning. Otte europæiske universiteter har vist deres interesse.
- **Polyphonia** (europæisk musiknetværk - ERASMUS): 12 europæiske musikhistoriske fakulteter og konservatorier har organiseret sig i et netværk for at samarbejde om at øge undervisernes og de studerendes mobilitet (intensive, fælles programmer og kurser, fælles eksamensjuryer). Dette netværk har affødt et kammerorkester og et messingensemble.
- **Tradutech** (europæisk netværk af tolke-/oversætterskoler - ERASMUS): siden 1986 har flere end 40 europæiske tolke-/oversætterskoler samarbejdet om at øge mobiliteten blandt studerende og undervisere. Et af resultaterne af dette samarbejde er Tradutech, som er et teknisk oversættelsesværktøj. Alle parter bruger systemet ECTS (det europæiske meritoverførselssystem). Man har styrket undervisningen i de mindst udbredte europæiske sprog og er ved at udvikle et projekt vedrørende en tolkeuddannelse i tegnsprog, hvilket er enestående i Europa.
- **Diecec** (europæisk samarbejdsnetværk mellem byer inden for interkulturel uddannelse - COMENIUS): for at kæmpe mod tab af færdigheder og arbejdsløshed har 5 europæiske storbyer (Marseille, Antwerpen, Bradford, Bologna og Torino) etableret et uddannelsessamarbejde, der sigter mod social integration af børn fra indvandrerfamilier gennem vellykket skolegang.
- **Adele** (undervisning i den europæiske dimension på fremmedsprog - LINGUA): gennem etablering af tværnationale arbejdsgrupper, hvor 4 lande er repræsenteret (Frankrig, Portugal, Spanien og Grækenland) er der udarbejdet multimedieerhvervsuddannelsesmoduler for at bringe den europæiske dimension ind i undervisningen samt pædagogiske oversigter til undervisere i fremmedsprog.

- **Meithal** (grunduddannelse af undervisere og den europæiske dimension - COMENIUS): siden 1990 har Meithal-netværket (gælisk for "samarbejde") hvert år i en måned samlet undervisere og fremtidige lærere fra 12 undervisningsinstitutioner fra 8 lande i Unionen om et bestemt emne (i 1994 om "Kunst i Europa"). Målet er at fremme udveksling og overvejelser vedrørende den europæiske dimension i grunduddannelsen af undervisere.

3. Eksempler på projekter under LEONARDO-programmet

- **Kvalitetssystem** (FORCE): et konsortium af spanske, irske og portugisiske virksomheder har iværksat et erhvervsuddannelsesprogram, der er målrettet mod europæiske SMV. Formålet er at iværksætte kvalitetsprogrammer, der sigter mod at integrere kvalitet i den strategiske ledelse af virksomheder, og som kan bruges som værktøj til ledelse af menneskelige ressourcer. Dette projekt har også bidraget til at udbrede kvalitetsstandarden ISO 9000. Der er udarbejdet en CD-ROM, som findes i fire sprogversioner.
- **Internationalt program der skal sikre unge en grunduddannelse inden for metalsektoren** (PETRA): etableret i Danmark inden for rammerne af en operation, der styres af en paritetisk komité fra metalsektoren. Det er et grunduddannelsesprogram med et obligatorisk udlandsophold. Der har fundet en lignende udvikling sted i Nederlandene, Italien og Spanien.
- **Euskal-Herria** (COMMETT): dette uddannelsespartnerskab mellem universiteter og virksomheder (UPUV) bestående af 10 virksomheder, 7 universiteter og 18 erhvervsorganisationer fra Baskerlandet og andre europæiske regioner har påtaget sig at udvikle erhvervs- og efteruddannelseskurser med henblik på at forbedre kvaliteten på arbejdsmarkedet for arbejdstagere, der er arbejdsløse og/eller som har brug for omskoling.
- **Udarbejdelse og validering af en ny faglig værkstedsprofil - "ekspertteknikeren"** (FORCE): dette projekt er rettet mod undervisere og højt kvalificeret personale, og samarbejdspartnerne omfatter europæiske bilproducenter, koncessionshavere og erhvervsuddannelsescentre i flere lande. Projektet er mundet ud i iværksættelsen af to multimedieuddannelsesprogrammer om airbag'en og bilens støjteknik.
- **Biomerit** (europæisk netværk inden for uddannelse i bioteknologi - COMETT): består af ca. 33 medkontrahenter fra 7 unionslande. Biomerit har på tre år organiseret næsten 15 uddannelsesseminarer med ca. 900 deltagere. En af Biomerits store meritter er den vellykkede integration af såvel studerende og forskere, der skal gøres fortrolige med arbejdet i europæiske netværk, som de virksomheder, der skal indføre bioteknologiske reformer i landbrugsbedrifter og SMV'er/SMI'er.
- **Oprettelse af en virksomhed i udlandet** (PETRA): handelsskoler i Danmark,

Luxembourg, Nederlandene og Portugal samarbejder om en simuleret oprettelse af tværnationale virksomheder inden for rammerne af et netværk for grunduddannelse. Når disse projekter er færdige, skal de præsenteres af lokale juryer (handelskamre, virksomheder) i forbindelse med en "business fair".

- **Ecata (COMETT):** det drejer sig om et transnationalt uddannelsesprojekt vedrørende avanceret luftfartsteknologi. 7 universiteter fra adskillige lande og 11 europæiske konstruktører samarbejder i dette partnerskab, der er rettet mod unge ingeniører. Ved afslutningen af uddannelsen udstedes et eksamensbevis, og der er givet sikkerhed for mere end 2.000 undervisningstimer siden 1990.

4. Eksempler på projekter under programmet "Telematics Applications"

- **Undervisning gennem forskning og opdagelse:** to konsortier af virksomheder og undervisningsinstitutioner har iværksat to uddannelsesprogrammer - det ene for medicinstuderende og det andet for studerende på de videregående tekniske uddannelser - der bygger på intensiv brug af simuleret praktisk arbejde. De studerende modtager efter ønske integreret pædagogisk støtte og vejledning. Denne fremgangsmåde, der lægger vægt på induktiv tænkning, skulle give kundskaber, der er dybere og lettere at overføre (projekterne COAST og SERVIVE).
- **Universitetssamarbejde om fremme af nye uddannelses tjenester:** det er ikke nok at give adgang til omfattende ressourcer og kundskaber, de skal også struktureres efter behovene hos målgrupperne, og de skal være tiltrækkende og motiverende for den studerende. Konceptet om at udklække bestemte kundskaber fra et konsortium af universiteter (ARIADNE-projektet) er ved at blive valideret af en samling virksomheder for at undersøge den økonomiske og sociale relevans. Et andet konsortium af universiteter eksperimenterer med distribution af tjenester via hybridnet gennem en kombination af kabel-tv, offentlige telekommunikationsnet og forskningsnetværk (ELECTRA-projektet)
- **Uddannelse af SMV:** et konsortium bestående af tekniske undervisningsinstitutioner og SMV bidrager til udvikling af en database med kursusmoduler. Uddannelsesudbyderne tilpasser standardmodulerne til kundernes specifikke behov. Brugere har adgang til uddannelsesressourcerne enten fra arbejdspladsen i virksomheden eller på et lokalt uddannelsescenter (IDEALS-projektet).
- **Uddannelse i hjemmet** dette er den mest almindelige form for fjernundervisning, og fremskridt på teledata-området giver mulighed for at tilbyde pædagogisk støtte af høj kvalitet, et bedre samspil mellem undervisere og studerende og et miljø, der er rigt på medier. DOMITEL-projektet

eksperimenterer med brug af kabel-tv, og TOPILLOT iværksætter en specifik løsning for vandrede arbejdstagere baseret på teknikker til formidling af mobile data.

- **Netværk af specialuddannelser.** En voksende del af uddannelsen i avancerede teknikker er ikke disponibel på universitetet, dels fordi der ikke er en tilstrækkelig stor efterspørgsel på lokalt niveau, til at det er økonomisk forsvarligt at oprette et avanceret kursus, og dels fordi forskningen primært udføres af virksomhederne. Tilrettelæggelse af sådanne uddannelsestyper bør finde sted på europæisk plan. To konsortier vurderer de nye uddannelsesformer, der er tilpasset de nye behov. Det første konsortium styres af et europæisk netværk af laboratorier, der forsker i mikroelektronik (MODEM), og det andet består af et netværk af nationale meteorologiske institutter (EUROMET).

Bilag 3

Alyat Hanoars uddannelsesmodel

Alyat Hanoar er en institution i Israel, der har specialiseret sig i uddannelse af unge, som har haft særligt svære problemer af familiemæssig, social eller kulturel art, der gør det vanskeligt for dem at blive ansvarlige voksne.

Metoden blev oprindelig udviklet i Tyskland i 1932 for at redde børn fra jødiske familier, der navnlig på beskæftigelsesområdet var genstand for diskrimination. Grupper af unge blev sendt til Palæstina, hvor de fik en uddannelse i selvstændige "ungdomssamfund" i visse kibbutzer.

I næsten 30 år fortsatte denne institution med at uddanne unge indvandrere, især børn med traumer, undvegne fra koncentrationslejre og unge forældreløse udvandrere fra Nordafrika og Iran. Siden slutningen af tresserne har Alyat Hanoar overvejende beskæftiget sig med unge fra "det andet Israel", denne enorme befolkning, der hovedsageligt stammer fra Marokko, og hvis integration var slået fejl. Der fandt en kursændring sted i 1985, hvor institutionen påtog sig at tilpasse, uddanne og integrere alle de unge blandt de 50.000 etiopiske jøder, der blev overført til Israel under særligt traumatiske og vanskelige betingelser.

Det væsentligste element i dette uddannelsessystem med individuel revalidering - både psykologisk, kulturel og social - er en ungdomslandsby eller et samfund bestående af ungdomslandsbyer. Dette samfund består ikke blot af unge studerende (fra 14 til 18 år og af begge køn), men også af undervisere, ledere (husstandens "mødre" eller "fædre", opdragere, instruktører, psykologiske rådgivere, skolerådgivere osv.) og det tekniske og administrative personale. En stor del af dette personale bor i øvrigt i lejren - ofte med deres familie.

På det sociale plan forvaltes dette samfund af en samling institutioner styret af elever (elevråd, diverse kommissioner, husstande osv.). Det voksne personale indkaldes regelmæssigt af landsbyens bestyrer og vejledes om, hvordan de kan være eksempler, som børnene kan identificere sig med og få støtte og samspil hos.

Uddannelsen i disse ungdomslandsbyer har tre hovedmål:

1. At fremme individets selvstændighed og bekræfte og udbygge dets personlighed ved et samspil mellem eleverne indbyrdes og mellem elever og personale.
2. At nå ud over den undervisning, der er fastsat i det nationale undervisningsministeriums studieplaner, ved at åbne større perspektiver og udvikle alle talenter, for eksempel inden for sport, kunst, musik med videre gennem kurser, værkstedsforløb, besøg og andre supplerende aktiviteter.

3. At fremme individets ansvarsfølelse over for kollektivet og samfundet ved uddelegering af ansvarsområder til den enkelte elev (turnusordninger i spisesalen, på biblioteket, på sports- og legepladserne, oprydning af værelser osv.) eller ved tildeling af specialopgaver (for eksempel det at afholde et genopfriskningskursus eller følge en elev på en klinik eller på et hospital).

Det mest bemærkelsesværdige er utvivlsomt, at dette uddannelsessystem fungerer praktisk taget uden de sædvanlige sanktioner fra undervisere eller forældre. I ungdomslandsbyen sørger det sociale pres effektivt for at udfylde denne rolle.

Der er opnået imponerende resultater med denne model. Ikke blot er der uddannet mange fremtrædende personer, men der har været langt færre frafaldne (det vil sige personer, der afbryder deres uddannelse) under dette system sammenlignet med landsgennemsnittet (3% mod mere end 10%), selvom en del af disse unge tidligere har haft mange forsømmelser. På mindre end 10 år har man med denne model opnået bemærkelsesværdige resultater med unge indvandrere fra Etiopien, hvilket beviser modellens smidighed og evne til at overvinde store kulturelle forskelle og fordomme.

Siden oprettelsen har Alyat Hanoar-systemet været benyttet til uddannelse af flere end 300.000 unge. I dag anvendes systemet i 62 landsbyer med flere end 17.000 unge. Det svarer til 1/3 af de unge, der studerer under lignende rammer eller til 10-12% af aldersgruppen.

Den gennemsnitlige årlige omkostning pr. elev i disse ungdomslandsbyer er ret beskeden og ligger på mellem 35.000 og 45.000 FF inklusive skoleomkostninger.

Bilag 4

Forsøget med "lynskoler" i USA

Det amerikanske forsøg med "lynskoler" eller "intensive skoler" er et af amerikanernes bedste bud på at afhjælpe krisen i deres uddannelsessystem, hvor næsten en tredjedel af eleverne har et mislykket undervisningsforløb på folkeskole- og gymnasieniveau.

Disse elever "i risikogruppen" er generelt to år forsinket i deres skolegang, og mere end halvdelen af dem forlader skolen uden et eksamensbevis. Hovedparten kommer fra fattige og socialt dårligt stillede miljøer, og det er ofte etniske minoriteter, der ikke taler engelsk. Mange af dem lever også kun sammen med den ene af deres forældre.

Princippet med intensive skoler bygger på den overbevisning, at alle elever på samme klassetrin kan få lige stor succes i deres skolegang. Det betyder, at der skal arbejdes mere med eleverne i risikogruppen end med de elever, der kommer fra privilegerede miljøer. Det drejer sig om at tilbyde særligt gode skoler til elever med problemer.

Konceptet på disse skoler bygger på den idé, at den undervisning, der gives til "begavede" elever, også er anvendelig til alle andre børn. Det betyder, at man ikke skal betragte elever med problemer som mindre begavede elever, der ikke kan lære stoffet på den normale tid, men at man tværtimod skal sætte dem det ambitiøse mål for øje at gennemføre skolegangen på den fastsatte tid.

Alle elever, forældre og lærere skal være overbeviste om, at der ikke findes skæbnebestemt fiasko. Alle opfordres til i samarbejde med personalet på undervisningsinstitutionen at skabe et ansvarligt fællesskab, der besidder hele magten. Efter at have udarbejdet en vision for skolen skal dette skolefællesskab starte opbygningen af en intensiv skole, der lærer selv at løse problemerne, efterhånden som de opstår.

Dette fællesskab skal lægge vægt på den enkeltes talenter, der generelt udnyttes alt for lidt. En sådan omdannelse af skolen fører til ændrede holdninger og til oprettelse af en ny kultur.

Det tager cirka fem måneder at nå et heldigt resultat, og det er nødvendigt med timevis af møder og fælles planlægning mellem institutionens repræsentanter, forældre og elever.

De skoler, der beskæftiger sig med denne type forsøg, behøver ikke stå alene. De kan blive styrket i et net af institutioner, der er engageret i samme type forsøg. I USA har de kunnet støtte sig til grupper af universitetslærere, navnlig fra Stanford-universitetet. Der har været flere hundrede vellykkede projekter af denne type i USA, og de er blevet gjort til genstand for undersøgelser og omtale, der opfordrer til opfølgning.

ISSN 0254-1459

KOM(95) 590 endelig udg.

DOKUMENTER

DA

16

Katalognummer : CB-CO-95-658-DA-C

ISBN 92-77-97157-6

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

L-2985 Luxembourg